

Editorial

Florea Burtan

„Ăsta-i chipul țării, iată!”

Prin alte părți de lume, grija, respectul față de om, de libertățile și drepturile sale fundamentale sunt sfinte. Mai presus de orice, acestea reprezintă chintesenta politicilor gândite și aplicate de guvernanți responsabili, indiferent de culoarea lor politică, de greutățile pe care le întâmpină. În concepția lor, nu se poate vorbi de libertate, demnitate, democrație, în condiții de sărăcie, de inechități sociale, de „legi și datini” călcate în picioare.

La noi, în România eternă, ademenitoare și frumoasă, asemenea preocupări sunt aproape inexistente. La noi, se răsfață continuu iresponsabilitatea, superficialitatea, cameleonismul, incultura politică, trufia, batjocura. Aleșii noștri, odată înscăunați în funcții, își înfundă urechile, își acoperă ochii, să nu audă, să nu vadă ce se întâmplă în viața de zi cu zi a acelor cărora, zâmbitori și impozanți, le-au „suflat” votul. Au promis multe, și nu fac nimic. Ne-au mințit, și continuă să ne mintă. Ei au realitatea și interesele lor: meschine, gălăgioase, perfide.

Iată cum arată chipul de azi al României: pensii și alocații înghețate, creșterea vertiginoasă a prețurilor, o agricultură adusă în sapă de lemn, extinderea șomajului, o educație și o sănătate bolnave, într-un cuvânt, un nivel de trai scheletic, găfâit, fără perspectiva „ieșirii din labirint”. Un chip întocmit de guvernanți mediocri, expresie halucinantă a gândirii lor mărunte, lipsite de viziune, insensibile și feroce. O țară copleșită și torturată de inundații catastrofale, de clanuri și crime înspăimântătoare. Rolul și rostul statului sunt distruse, după un plan diabolic. În Parlament, scandalurile se țin lanț. Harababura rânjește peste tot. Actuala coaliție, în loc să-și pună în practică programele asumate, se pândește, pe la colțuri, se ceartă, ca nebunii, stârnesc praful, agită săbiile, presară munți de sare peste rănile patriei, lăudându-se cu bunăstarea, care va să vină!

Am mai spus-o și altădată: am scăpat de „ciuma roșie” și am dat de „buba neagră”. Am încăput pe mâna unor rezistenți și neomarxiști nemiloși, aterizați la miez de noapte și de taină, puși în funcții bine plătite, deși nu au o minimă pregătire în respectivul domeniu. S-au afirmat însă în lipirea afișelor, în furtul sacilor cu buletine de vot, în tot felul de inginerii și aranjamente aducătoare de profit politic, și nu numai.

De unde ar trebui să vină mult așteptata vindecare? Desigur, dinspre Cotroceni și Palatul Victoria, sau, poate, dinspre suferința și răbufnirea poporului...

Burg negru

Dumitru Vasile Delceanu

Burg cu igrasie

Pe Dâmbovița umbra deșelată
A unor cârciumi bete-mbată peștii
Mari clopote se nădușesc să bata
În zarea care-ncinge Bucureștii.

Miros de mici, de țuică și manele,
De maidanezi, de smârc și matracuci
Învârtoșat cu alte izuri grele
Dă cerul de pământ și-i pune cruci.

Rânjesc la lună cărămizi mâncate
De ploi, de gloanțe și de veacuri vechi;
Prin beciuri, prin biserici și palate
Drogul se ia în cărduri și perechi.

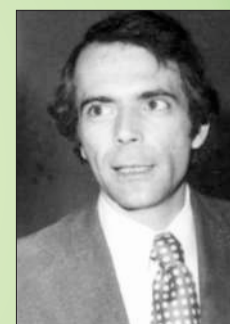
Hoția roade în văzduh și-n piatră
Și Raiului i-a fost furată ușa:
Turciți, bucureștenii rād când latră
La ei de milă Pena Corcodușa.

O-njură, o-mbrâncesc, o trag de poale
Ciudați și instinctivi, atinși de vrie,
Spălându-și ochii cu burice goale
Și creierii cu drojdii de prostie.

Pe Dâmbovița toate se surpară
Dinrele în mai rele și mai hâde...
Doar Pena Corcodușa cea amară
Scuipă spre cer, se scarpină și rade.

Restituiri

Întregiri la biografia lui Nicolae Manolescu

„Cartea de vacanță”

În perioada 28 iunie – 10 septembrie a.c., în foaierea Bibliotecii Județene Marin Preda Teleorman, instituție aflată sub autoritatea Consiliului Județean Teleorman, va fi deschisă expoziția **Carteadevacanță**.

Devenită tradițională, această activitate vine în întâmpinarea petrecerii timpului liber al utilizatorilor bibliotecii pe perioada vacanței de vară, punându-le la dispoziție

titluri din diverse domenii de interes. Cum vara este perioada vacanțelor nu numai pentru elevi, expoziția se adresează tuturor categoriilor de utilizatori, de la cei mai mici până la cei mai în vârstă. Anul acesta, expoziția reunește titluri noi din **literatura contemporană**, dintre care amintim: *Madame Picasso* – Anne Girard, *Cele mai strălucitoare stele* – Anna Todd, *Cei uitați* – David Baldacci, *Tot binele și tot răul* – Care Santos, *Identități*

furate – Douglas Kennedy, *Bărbatul care n-a mai sunat* – Rosie Walsh, *Ingerul de la Marchmont Hall* – Lucinda Riley, *Triunghiul* – Ken Follett, *Șantajul* – John Grisham, *Viața e un roman* – Guillaume Musso, *Muzica nopții* – Jojo Moyes, *Contesa din Toscana* – Dinah Jefferies.

Alături de acestea se află și titluri din alte domenii: **dezvoltare personală** – *Afirmatii pentru voi...* – Niculina Gheorghită, *Pași către tine însuși* – Maria Timuc, *Trăiește autentic* – Andreea Săvulescu, *Universul holografic* – Michael Talbot, *Tu ești placebo* – Joe Dispenza, **medicină** – *Detoxifierea ficatului în 9 zile* – Patrick Holford, *Despre imunitate* – Eula Biss, *Alimentația echilibrată a omului sănătos* – Pavel Chirilă, *6 pași pentru ameliorarea simptomelor* – Fan Binghua, **ghiduri turistice** – *Madrid, Milano, Paris etc.*

Nu sunt uitați nici cei mici, biblioteca punându-le la dispoziție titluri variate, cum ar fi: *Aventura intergalactică a lui Jamie Drake* – Christopher Edge, *Atacul diabolicilor bucătărese* – Pamela Butchart, *Fantastica familie Whipple* – Matthew Ward, *Povestea unui orfan* – Pam Jenoff, *Visătorul* – Ian McEwan, *O poveste hăioasă* – Ned Vizzini, *Exploratorul* – Katherine Rundell.

Expoziția rămâne deschisă pe toată perioada vacanței de vară și va fi completată periodic și cu alte titluri interesante din colecțiile bibliotecii. De asemenea, cărțile vor fi puse la dispoziția celor care vor să le împrumute la domiciliu.

Cărți primite la redacție

FLOREA TURIAC

RAPSODIA DIVINEI ARMONII (POEM)

31 Bibliotecă Ion Creangă

Constantin Cubleşan

ION CREANGĂ, CLASIC AL ARTEI NAIVE

CRISTIAN GABRIEL MORARU

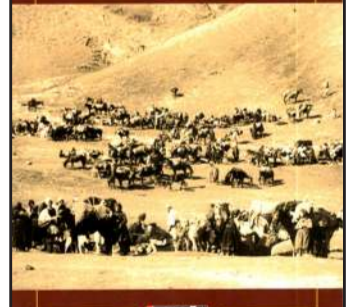
UN PROZATOR EZOTERIC: MIRCEA ELIADE

– studii de hermeneutică literară –

Thanas Medi

Ultimul cuvânt al lui SOCRAT BUBA

– roman –

„Seara europeană când poveștile prind viață”

În data de 7 iulie 2021, în Parcul Central „Av. Nicolae Popescu Vedea” din Roșiori de Vede, a debutat „Seara europeană când poveștile prind viață”, acțiune derulată de Centrul EUROPE DIRECT Teleorman, găzduit de Biblioteca Municipală „Gala Galaction” Roșiori de Vede.

În prezența a peste 150 de persoane (copii, adolescenți, tineri și vârstnici), s-a derulat programul de proiecție video cu tematică europeană „STOP risipei de alimente”, precum și un film animat.

De asemenea, echipa ED Teleorman și voluntarii acestuia au realizat o informare a tinerilor și adulților prezenți la eveniment despre rolul Centrului EUROPE DIRECT Teleorman în comunitatea locală, precum și o scurtă prezentare a priorităților Uniunii Europene pe anul 2021: **Pactul verde european, O Europă pregătită pentru era digitală, Conferința privind viitorul Europei – CoFE.**

A fost o seară magică, de care ne-am bucurat toți, chiar dacă ploaia ne-a alungat din parc înainte de finalul filmului...

Programul „Seara europeană când poveștile prind viață” va fi organizat de ED Teleorman în fiecare săptămână, timp de trei luni, în diferite locații din județul Teleorman.

Vă așteptăm săptămâna viitoare la următoarea întâlnire cu lumea fascinantă a poveștilor!

Marinela Rușanu – manager ED Teleorman
Aurelia Bărbuț – consilier de comunicare
Foto: Aurelia Bărbuț

Caligraf

Revistă de cultură

Editor:

Centrul Cultural
Teleorman

Apare sub egida
Uniunii Scriitorilor
din România

FLOREA BURTAN
redactor-șef

Ana Dobre, Ștefan Mitroi, Nicoleta Milea
Tehnoredactare: Vladimir Mutu

STAN V. CRISTEA
secretar general de redacție

Revista Caligraf este membră a Asociațiilor Revistelor, Imprimeriilor și Editurilor Literare (ARIEL), înființată în baza Hotărârii judecătorești și recunoscută de către Ministerul Culturii. Revistă fondată de Ziarul Teleormanul.

Răspunderea pentru conținutul articolelor publicate aparține autorilor acestora. Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Revista **Caligraf** este editată de Centrul Cultural Teleorman - director, **Ileana Popa.**

ISSN 2734 - 4215 / ISSN-L 1582 - 1412

Adresa redacției: str. Ion Creangă, nr. 52 - 54, Alexandria, județul Teleorman

În atenția colaboratorilor: textele se trimit în format electronic, cu diacritice, la următoarele adrese de e-mail:
floreaburtan@yahoo.com ; stan_v_cristea@yahoo.com

Istorie literară

Stan V. Cristea

Constantin Noica.
Treptele desăvârșirii spirituale

Cea de a patra carte pe care profesorul sibian Ion Dur i-o dedică „filosofului de la Păltiniș”, *Constantin Noica. De la gazetărie la gândirea speculativă – treptele desăvârșirii* –, cu un cuvânt înainte de Gh. Vlăduțescu (Buc., Ed. Pro Universitaria, 2020, 356 p.), vine după alte trei, *Noica – între dandysm și mitul școlii* (1994), *Noica. Portretul gazetarului la tinerețe* (1999), *Noica. Vămile gazetăriei* (2009), articulând astfel un interes aparte pentru cercetarea operei gânditorului român. Avem în această variantă – ne avertizează exegetul într-un argument cu titlul „Aperto libro” –, „Un Noica situat între două puncte cardinale ale operei sale: publicistică, pe de o parte, *gândire speculativă*, pe de alta, poli între care a făcut mai totdeauna (cu puține excepții) un pelerinaj, parcurgând spornic în acest mod treptele desăvârșirii sale.” (p. 13). Astfel, figura spiritului creator al lui Noica este descifrată „în posibilele sale manifestări situate între dandysmul tânărului gazetar (atitudine specifică generației lui Mircea Eliade), orgoliul idealic al eseistului și mitul obsesiv al unei posibile școli filosofice”, adică, vrând să indice „determinațiile evoluției intelectuale pe care a cunoscut-o gânditorul Noica, de la manifestările sale publicistice sau revolta metafizică din cărțile perioadei interbelice, până la reflecția ontologică din deceniile opt și nouă ale veacului trecut” (p. 17). Mai mult, publicistica și metafizica lui Noica își vor adânci semnificațiile dacă va fi surmontată „opozitia dintre lectura politică și lectura filosofică, recurgând la o lectură dublă, una politic și filosofic inseparabilă, așa cum a procedat, bunăoară, Pierre Bourdieu cu opera lui Martin Heidegger” (p. 17).

Ion Dur trece peste receptarea operei lui Noica, în perioada interbelică (Șerban Cioculescu, Vasile Băncilă), de dinainte de moartea sa (Radu Florian, Alexandru Paleologu, Gabriel Liiceanu) și de după (Alexandru George, Adrian Marino, Monica Lovinescu, Katherine Vendery, Sorin Antohi), întrucât, dincolo de ceea ce reprezintă „fragmentarismul sau miopia” abordării, orice investigație a operei noiociene trebuie să țină seama „de nucleele, de monadele” care au generat-o și o instruzionează.

Noica a intrat în labirintul și mirajul filosofiei prin aventura de traducător – a tradus texte din Teofil Coridaleu, René Descartes și Immanuel Kant, din Platon și Aristotel, din Porfir, Dexip, Ammonius, din Augustin. Traducerile au fost însă un pre-text al travaliului exegetic, început cu *Mathesis sau bucuriile simple* (1934) și continuat cu *Concepte deschise în istoria filosofiei la Descartes, Leibniz și Kant* (1936), *René Descartes: Viața și filosofia lui* (1937), *Două introduceri și o trecere spre idealism* (1943), apoi cu *Despărțirea de Goethe* (1976), *Povestiri despre om după o carte a lui Hegel* (1980) și *Încercare asupra filosofiei tradiționale* (scrisă în jurul anilor '50, dar publicată în 1981, împreună cu „Devenirea într-o ființă”), fiind integrat prin eseurile: *De caelo. Încercare în jurul cunoașterii și individului* (1937), *Schiță pentru istoria lui „cum e cu puțință ceva nou”* (1940), *Pagini despre sufletul românesc* (1944), *Jurnal filosofic* (1944), *Douăzeci și șapte trepte ale realității* (1969) și *Șase maladii ale spiritului contemporan* (1978).

În fine, în prelungirea unui proiect al lui Mircea Vulcănescu, Noica își dorește o ontologie a limbii române și o paradigmă a românescului sau a românismului, prin *Rostirea filosofică românească* (1970) și *Creație și frumos în rostirea filosofică românească* (1973), elaborează o originală filosofie a Ființei și un model ontologic, prin *Sentimentul românesc al ființei* (1978), *Devenirea într-o ființă* (1981) și *Trei introduceri la Devenirea într-o ființă* (1984), la care adaugă *Spiritul românesc în cumpătul vremii* (1987).

La titlurile înseriate de Ion Dur să le adăugăm și pe cele din afara acestor homeomeri: *Eminescu sau Gânduri despre omul deplin al culturii românești* (1975), *Scrisori despre logica lui Hermes* (1986), *Modelul cultural european* (apărut întâi în traducere germană, în 1988, apoi în varianta

originală, în 1993), *Jurnal de idei* (editat postum, în 1990), *Manuscrisele de la Câmpulung. Reflecții despre țărânie și burghezie* (apărute postum, în 1997), *21 conferințe radiofonice: 1936-1943* (editate și ele tot postum, în 2000) și *Rugați-vă pentru fratele Alexandru* (memorii apărute postum, în 1990). Avem, astfel, o cartografiere esențială a operei noiociene (după exprimarea exegetului, deși mai potrivită ar fi sintagma „opera noiociană”).

Prin urmare, traducerea, exegeza și creația filosofică reprezintă „tripticul endosmotic – sau treimea – pe care se întemeiază opera lui Noica, unul din cei ce biruit-au prin gând original cuvântul românesc” (p. 33), tot ce a scris Noica formând „un dens și valoros capitol dintr-un mereu neîncheiat tratat asupra rostului și rostirii noastre filosofice”, tratat deschis de la Dimitrie Cantemir, Lazăr Leon-Asachi, Samuel Micu, Mihai Eminescu și Lucian Blaga încoace (p. 33). Iar evaluarea operei lui Noica impune o lectură socio-istorică, care să țină seama de contextul socio-cultural și, indirect, de contextul politic al vremii, de debaterile de idei, de contradicțiile și de atmosfera intelectuală a epocii, de programele-manifest elaborate, tacit sau oficial, de vârful intelectualității, pentru că accentele culturale și ideologice se regăsesc „într-o formă sau alta în subtextul sau, uneori, chiar în textul autorului” (p. 34). Pe de altă parte, pentru o situare a lui Noica în context – în cel interbelic și în cel postbelic – este necesară cunoașterea modului în care acesta înțelegea istoria, întrucât: Noica era stăpânit de teama de a nu fi confiscat de Istorie, al cărei sens îl vedea unic, de la stânga la dreapta; istoria îi apare irelevantă pentru om, de unde și gândul unei invitații la o „conspirație a tăcerii împotriva-i”; iar în discursul său publicistic și filosofic se strecura o discretă teamă de istoria concretă.

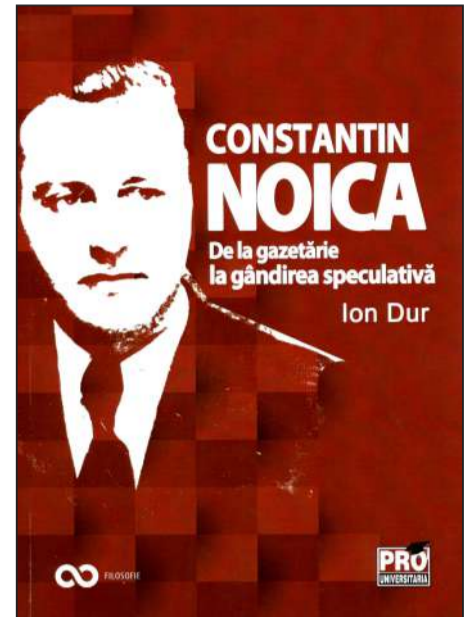
După „Rostirea filosofică românească” (1970), s-a vorbit despre naționalismul lui Noica și s-a spus că metafizica sa era travestită în hainele românismului, deși gânditorul „producea, în fond, asemenea lui Heidegger, o ontologie a limbii” (p. 52). În același timp, lecturii operei lui Noica de după 1970, făcută până acum din perspectivă unilaterală, trebuie să i se aplice o altă grilă, adică textul filosofic să fie supus „unei lecturi duble, una politic și filosofic inseparabile, fiind respinsă astfel opoziția dintre lectura politică și lectura filosofică” (p. 60). Noica nu se putea sustrage influențelor socio-istorice, politice și culturale imanente contextului, el s-a aflat preponderent sub vraja spiritului grec, venită îndeosebi dinspre Platon și Socrate, dar și sub influența spornică a lui Descartes, încercând deopotrivă să-și afle sunetul propriu, fraternizând cu opere și creatori de sisteme și făcând, în același timp, un efort de a se despărți de toți și de toate, pentru a rămâne cu sine, încât putem vorbi, în esența și filosofia românească, de „un stil Noica, unul artistic, distinct și inconfundabil” (p. 63), cum putem vorbi și despre un destin al gândirii lui Noica, ce „pare să fie pecetluit de ontologia lui «întru»” (p. 68). În fine, Ion Dur atrage atenția și asupra unei alte perspective care-l privește pe Noica: „Iar după ce omul a dispărut dincolo de operă, creatorul încă este. El este când nu mai există: prin noutatea gândurilor și sentimentelor, prin întrebările și nedumeririle, prin contradicțiile și lacunele ce se ascund în creația sa.” (p. 68). Tocmai noutatea gândului lui Noica (înțeles în sensul cel mai larg al termenului, ca ansamblu încheiat al operei sale), cu toate reflecțiile posibile în marginea lui, constituie substanța cărții lui Ion Dur, cu precizarea că exegetul nu „povestește” publicistica și filosofia gânditorului prin apelul nemijlocit la textele sale, ci doar la spiritul lor (am fi putut, de aceea, să ne intitulăm cronică, pur și simplu, „Povestiri despre filosofia lui Noica. După o carte a lui Ion Dur”).

Explicit, am văzut încă din titlul cărții, Ion Dur își propune să abordeze „drumul” lui Noica „de la gazetărie la gândirea speculativă”, care marchează „treptele desăvârșirii”, dar indică, în același timp, și „vămile” pe care le trece în acest „drum” filosoful, demersul exegetului articulându-se,

astfel, de-a lungul a trei capitole, urmate de un epilog, în care nu peste tot este respectată cronologia operei noiociene, de vreme ce mai la tot pasul apar intarsi din creații care se conjugă, la diferite distanțe de timp, prin semnificații ce țin tocmai de specificitatea gândirii și exprimării, ba chiar de ansamblul în care ele se integrează. Avertismentul lui Noica – „Sunt în ceea ce am publicat.” – este pe deplin susținut de opera sa, cu o nuanță, anume că: este în ceea ce a publicat și în ceea ce a lăsat. De aceea, Ion Dur îl caută pe gânditor în toate secvențele operei sale, pe care o supune unei analize atente, echilibrate, profunde, înțelegătoare de sensurile cele mai adânci ale reflecției, fără prejudecăți, cum n-a mai făcut-o nimeni până acum, într-o logică impecabilă a discursului, ținând întotdeauna să se mențină la înălțimea (sau: la adâncimea) gândului noiocian.

Capitolul *Portretul gazetarului la tinerețe* începe cu existența în spirit a lui Noica în adolescență, prin textele din revista „Vlăstarul” a Liceului „Spiru Haret” din București, însă exegetul se oprește și la alte momente, precum „Manifestul «Trifoiului Verde»” (ca reacție la „Manifestul «Crinului Alb»”, publicat de un grup de tineri intelectuali, în „Gândirea”, unde este apărat de Nichifor Crainic), apoi se ocupă de relația cu Gruparea Intelectuală, inițiată de Petru Comarnescu, și cu Asociația „Criterion”, în care se regăseau Noica, Eliade și Cioran, de evoluția lui Noica până la debutul editorial, cu avaturile și vămile ei (resurecția de la „Ultima oră” împotriva generației bătrâne; episodul cu G. Călinescu și „Invazia adolescenților”, care are drept urmare ignorarea de către critic în „Istoria literaturii...”; revista „Adsum” și coincidența cu discursul publicisticii legionare, dar și diferențele evidente, moment în care Noica traversează, deopotrivă, o criză morală și religioasă, căutându-l, totuși, pe Dumnezeu, fără a vorbi atât de ortodoxie, cât de creștinism, dar și de problema spirituală românească, optând pentru un sentiment românesc și meditănd asupra echilibrului spiritual; colaborarea la „Credința”, când trece prin prima vămă a cotidianului, de unde începe procesul impurificării prin politic; întoarcerea la subiect, la „Vremea”, cu Descartes și Bachelard, Brunshvich și Blaga; ucenicia la Nae Ionescu, simpatia pentru legionarism și colaborarea la „Buna Vestire”, un „service inutile”, tot acum începând și „vama cea mare a impurificării filosofului”).

Apoi, capitolul *Confiscat de gândirea speculativă*, cel mai consistent din hermeneutica aplicată devenirii lui Noica, în ipostaza sa de publicist și de filosof, pornește de la fenomenologia întâlnirii cu logosul, de la căutarea unei „mathesis universalis”, odată cu primul volum, „Mathesis sau bucuriile simple” (1934), a cărei matcă trebuie căutată la Descartes, dar și a lui „homo geometricus”. O ecluză a gazetăriei noiociene se regăsește în volumul „De caelo. Încercare în jurul cunoașterii și individului” (1937), care este „un discurs moral transfigurat de meditație” (p. 183), cu care „începea în fapt o lungă reabilitare a individului” (p. 185), despre care vorbește mai ales în eseu „Logica națională”, unde naționalismul, sau specificul național, era gândit „într-un mod aparte, mai pur, mai ferit de contaminarea ostentativă a etnicului”, iar nucleul ipotezei îl constituia ideea că „individul, prin forța lui creatoare, poate da un alt sens, unul mai spiritual, națiunii” (p. 193). Alte ipostaze ale devenirii lui Noica sunt raportate la „lecția lui Descartes” și la „o semnificativă sfântă treime: Descartes, Leibniz și Kant” (p. 199), la Platon, Aristotel și Kant, care i-au luat vreo opt ani „pentru a-i parcurge (laolaltă cu comentariile de mână întâi)” (p. 199), la „un exercițiu de admirație” pentru Lucian Blaga, apoi alte exerciții „de admirație” și „de despărțire” față de Aristotel și de Kant (pentru Noica, Platon, Aristotel, Kant și Hegel sunt „cei patru mari” patroni ai istoriei filosofiei!), până la „Despărțirea de Goethe” (însă, spune exegetul, nu doar de despărțire este vorba, ci și de împărțire), la o ontologie a limbii române și a rostirii filosofice românești (pe urmele lui Mircea Vulcănescu), la „Devenirea într-o ființă”, unde cuvântul „întru” este ridicat la rangul de

concept (polonezul Andrzej Zawadzki afirmă că aceasta este „una dintre cele mai interesante propuneri din «antimetafizica» secolului XX”), și la episodul de „fragilitate a ființei filosofului” din „Rugați-vă pentru fratele Alexandru”, care, dincolo de parabolă, este „spovedania unui învins care a de(s)prins ceva învățatură dintr-o aventură complet inumană” (p. 275).

Celălalt capitol, *Între mitul școlii și umbra catacombei*, relevă simbolul de „cetate de scaun a filosofiei românești” pe care l-a căpătat Păltinișul prin stabilirea lui Noica aici (p. 284), concomitent cu strădania filosofului de a întemeia o „școală” și un „discipolat” și de a-i găsi pe „cei douăzeci și doi” de tineri apți pentru cultura de performanță, Noica dorind „să repete în fond irepetabilul: modelul îl constituia Nae Ionescu, poate singurul care a reușit să dea contur și adâncimi nebănuit unei școli de filosofie” (p. 292). „Școala” a rămas un mit, iar despărțirea de maestru nu s-a produs pentru niciunul dintre discipoli, cu excepția, parțială, a lui Gabriel Liiceanu, care și-a încercat sunetul original prin „Cearta cu filosofia” (1992), și a lui Alexandru Surdu, care a construit spornic un mic templu, prin „Filosofia pentadică” (I, Problema Transcendenței, 2007; II, Teoria subsistenței, 2012; III, Existența nemijlocită, 2014; IV, Teoria Ființei, 2020). Pe de altă parte, este vizată participarea lui Noica la cele „Șapte zile de priveghere” (Cernăuți, 1943), la care a fost înscris cu o intervenție despre „Patos și Patmos”, dar a ajuns până la noi doar acea parte despre „Cunoașterea și asceza”. În orice caz, Ion Dur are câteva afirmații surprinzătoare: vorbește despre faptul că Noica are „taine nedezlegate de exegeții operei sale” (p. 300), iar sub scriitura sa, „în pliurile unei lucrări de-o viață, se află, ca într-un palimpsest, stratul ființei sale creștine” (p. 300), vorbește despre acele „atât de blic «întru»” și despre faptul că „pe Noica l-a ispitit, în anii mai târzii ai vieții sale, chiar sensul creștin al filosofiei (sale)” (p. 303), în fine, avansează ideea că „Noica a fost un fel de protestant al filosofiei românești” (p. 306). Sunt afirmații extrem de curajoase, cu deplin teme în reflecția asupra operei noiociene.

Concluziile asupra demersului întreprins de Ion Dur le trage exegetul singur, în secvența finală, *Epilog. Occident, Răsărit și Păltiniș*, vorbind despre vămile posterității lui Noica, decelând între existența autumă a filosofului și existența postumă a operei sale și afirmând totodată că filosoful Constantin Noica „a fost și rămâne o personalitate contradictorie și controversată”, că „figura spiritului său stăpânește singulară piscurile creației filosofice românești” și rămâne până acum „cel mai important filosof român, după predecesorul său Lucian Blaga” (p. 308). Dincolo de ocolul în jurul cătorva idei, legate de posteritatea operei noiociene, de felul în care filosoful s-a raportat la Occident, de rezistența prin cultură, de receptarea lui în diaspora românească, de „românitudine sau sentimentul ființei la Noica”, trebuie reținută și o altă afirmație a exegetului: „am reușit, prin Noica, să ne intarsiem în figura spiritului filosofic universal” (p. 339). De aici poate să vină două iscoditoare întrebări: „Cumva, compromisul făcut de Noica cu regimul, clamat de unii comentatori, nu se răscumpără tocmai prin această filosofie a ființei?”; și: „Cât este destin și cât este strategie la Noica?” Le lășăm fără răspuns, ca posibile alte porți deschise înspre admirabila carte a lui Ion Dur, o analiză a operei noiociene cu mult mai profundă decât am putut să o prezentăm în spațiul acestei cronici.

Cronică literară

Ana Dobre

Bucuria solidarității
în fapta culturală

Noua lucrare a lui Stan V. Cristea, *N-am fost singur. Scrisori primite: 1987-2020*, o lucrare istoriografică, reunește scrisorile primite de la confracți într-ale literaturii, pe parcursul a 33 de ani – numărul cristic, cu valoare simbolică. Revăzându-le, ordonându-le, cu acrima și rigoarea cunoscute și recunoscute, Stan V. Cristea trăiește plenar sentimentul solidarității, o beatitudine ce provine din conștientizarea faptului că, în toți acești ani, nu a fost singur în construcția culturală.

Motivația lucrării, inedită în peisajul literaturii contemporane, o oferă autorul însuși în introducerea intitulată *Argument*, care este, simultan, motivație a lucrării și confesiune. „Nu cred că îmi voi scrie vreodată memoriile, întrucât alte proiecte așteaptă să fie împlinite” mărturisește autorul, situându-se între obiectivitatea faptului de referință și subiectivitatea inerentă a conștientizării propriei fapte culturale, pentru a continua: „În schimb, cartea de față reprezintă, cumva, și o «foaie de parcurs», ce acoperă parțial o «istorie personală» nu lipsită de avataruri, dar care mi-a îngăduit, totuși, să înfăptuiesc câte ceva.”

Din această privire în oglindă, se conturează un autoportret lucid, ce se desenează cu maximum de obiectivitate, căci Stan V. Cristea nu-și arogă mai mult decât esențialul faptelor sale, o fișă de scriitor al cărui parcurs a cuprins împliniri, realizări ce pot da sentimentul confortabil al lucrului bine făcut la timpul său, ferind, totodată, spiritul de coplesitor sentiment al ratării. Existența lui Stan V. Cristea nu s-a desfășurat la întâmplare, fiecare pas important a însemnat și o urmă sigură lăsată în istoria culturală a județului Teleorman, cu deschidere spre cultura națională.

Destinul literar al lui Stan V. Cristea include debutul ca poet, un debut cu meandrele lui, debut care-l duse în punctul unei negări totale: își arseese manuscrisele, dar, imediat, cu intuiția adevăratului destin, cel literar, a reluat scrisul, atins de aripa muzelor și de cea a conștiinței critice: „Îmi căutam drumul meu...”. Izbânzile acestei etape de început sunt date de recunoașterea valorii poeziei sale, publicat fiind de Florin Costinescu, Anghel Gădea, Ștefan Bănuțescu, Gheorghe Pituț, apoi de Ana Blandiana și Ilie Constantin, izbândă încununată de publicarea volumului *Vârsta mă arde*, în 1987.

Din acest moment, drumul său în literatură se bifurcă, odată cu începerea unor cercetări sistematice de istorie literară și culturală locală. Rodul acestor cercetări l-au constituit volumele: *Județul Teleorman. Dicționar biobibliografic. Cultură, artă, știință* (1996), *Eminescu și Teleormanul* (2000, 2004, 2014), *Introducere în istoria culturală a județului Teleorman* (2002), *Dicționarul scriitorilor și publiciștilor teleormăneni* (2005), *Monumente de arhitectură ecleziastică din județul Teleorman* (2006), *Tradiția Călușului în județul Teleorman. De la ritual la spectacol* (2008, 2020), *Valori arhitecturale din județul Teleorman* (2012), *Fotografii la periscop. Secvențe de istorie literară* (2013, 2014), *Bibliografia este completată de lucrări istoriografice: Constantin Noica. Repere biobibliografice* (2009, 2011), *Marin Preda. Repere biobibliografice* (2012, 2017), *Marin Preda. Portret în oglindă* (2015), *Marin Preda. Anii formării intelectuale: 1929-1948* (2016, 2019).

Paralel cu activitatea de cercetător literar și istoriografic, Stan V. Cristea și-a

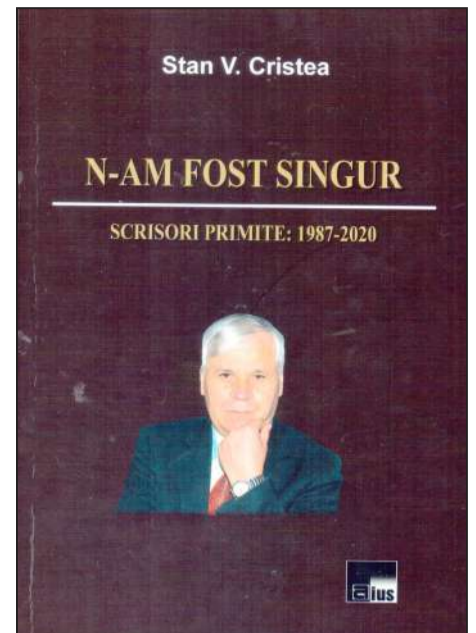
publicat opera de ficțiune: volumele de poezii *Străluminări* (1996), *Neliniște și fluturi* (1999), *Poemozii / Stemele din lauri. Rătăcirii în ispită. Aprinderea de vise* (2005), *Turla vederii. Poemozii și desene* (2010), antologie de autor. Cea de sagace cititor și comentator de literatură se relevă în volumele *Literatură de ieri, literatură de azi. Cronici literare: 2013-2019* (2019), *Eminescu și Teleormanul. Un caz pentru istoria literară* (2020).

Portretul de om de cultură nu poate omite activitatea sa ca director al Direcției pentru Cultură, Culte și Patrimoniu Cultural Național, postură din care a realizat revista *Meandre*, care și-a încetat apariția, din cauza reglementărilor financiare, sub directoratul lui Constantin Țânțariu, și a organizat două festivaluri naționale, cu mare impact valoric: Festivalul Național de Proză „Marin Preda” și Festivalul Național de Poezie „Zaharia Stancu”, ultimul, din păcate, desființat din motive extraliterare.

La capătul acestui parcurs, un *curriculum vitae* care ar onora pe oricine, Stan V. Cristea are sentimentul datoriei, civice și culturale, împlinite: „...mi-am împlinit, cel puțin până acum, prin neliniștea, neodihna și truda scrisului, o anume datorie față de literatura română, dar și față de spațiul spiritual din care provin. De aceea, am sentimentul tonifiant, de altfel, că truda mea n-a fost, nu este și nu va fi în zadar...”

Acest moment al confruntării cu sine a rodit și lucrarea prezentă *N-am fost singur*. Sentimentul împlinirii personale, tonic, are ca pandant recunoscut ca atare, pe cel al solidarității în visul și fapta culturală.

Corpusul volumului e constituit din 611 scrisori – 588 reproduse în cuprinsul

lucrării, din care 109 redată și în facsimil, iar 23 doar în facsimil, scrisori primite între 1987 și 2020, în format clasic, prin poștă, sau postmodern, prin email, de la 156 de corespondenți. Fiecare grupaj de scrisori e însoțit de detalieri și contextualizări pentru a permite cercetătorului din viitor o bună informare, în vederea presupusei reconstituiri, din perspectiva istoriei literare, a contextului literar de la intersecția mileniilor și secolelor.

Recitirea scrisorilor l-a făcut nostalgic pe Stan V. Cristea. Parcurgându-le, a putut conștientiza că în aceste misive se află „o parte din lumea prin care am trecut”, dar și așteptările, visurile împărtășite cu confracții atinși de aceeași fantasmă, fantasma literaturii.

Așadar, cel care parcurge această lucrare are așezarea de a trece prin lumea lui Stan V. Cristea, care este și lumea noastră, literară, desigur, și de a se împărtăși de la același izvor al visului de a construi, prin cuvânt, o lume rezistentă în fața oricăror vitregii, o lume care să se elibereze de sentimentul frustrant al zădărniciilor.

* Stan V. Cristea, *N-am fost singur. Scrisori primite 1987-2020*, Editura Aius, Craiova, 2021.

Aureliu Goci

Privilegiul cuvintelor
înflorite în singurătate

Poetul Victor Albu a debutat în volum, aproape ca Arghezi, la 48 de ani, iar legătura cu marele maestru mai poate fi simțită și prin atenția arătată cuvântului, ca și dirijarea semnificației spre o concluzie morală. Conexiunile nu sunt însă foarte evidente, și trebuie descoperite chiar și dincolo de „coaja” vocabulelor, mai ales în poemele dedicate naturii.

Debutul la întâlnirea mileniilor nu pare să-i fi afectat autorului intențiile lirice, dar în 20 de ani a publicat, fără grabă, doar cinci volume, la perioade inegale de timp: *Perpetuum mobile* - 1999, *Dincolo de Rai* - 2008, *Cascadele dulci* - 2009, *Ultima luncă* - 2013. Titlurile sunt strict metaforice și nu spun prea multe despre specificul creației, inclusiv pentru volumul de față*, căruia vom încerca să-i scoatem... coaja.

Autorul își structurează cartea în trei cicluri (*Pământul altfel*, *Rana uimită*, *Mi-e somn de tine*), fiecare conținând

20 de poeme care nu depășesc o pagină. Concentrarea expresivă nu favorizează ermetismul, ci mobilizează semnificația, ca în acest poem Nichitist închinat unui lider al textualismului așa cum a fost Traian T. Coșovei: *te privesc cum dispari/într-o căpșună flământă/ și în scaunul de răchită/ rămâne doar coaja/ visului tău despre tine/ pe trepte pisica/ te plânge ca o femeie/ cu pleoape albastre... (Căpșuna flământă)*.

D-na Anca Sirghie, într-o prefață elongată, atentă la detalii, subliniază statutul privilegiat al cuvântului în arhitectura textului: „Poetul își refuză depănările largi de imagini, fuge programatic de podoabele cuvântului. El încearcă voluptatea de a restrânge poezia la esențe, simțind că fiecare cuvânt își este suficient sieși, pentru că are forța sa deplină de expresie. El poate fi frumos mai ales dacă îl savurează în singurătatea lui, mustind de sensuri tainice. Căutarea

lui devine o aventură ispititoare. Versurile se alcătuiesc din imagini ce nu comunică necesarmente între ele. În caligrafia atentă a poetului, ele își refuză chiar și vecinătatea semantică. Realitatea este că rar am mai văzut o asemenea singurătate bogată a cuvintelor...”

Sibian prin naștere și formație juvenilă (până la anii de facultate, petrecuți în București) d. Victor Albu se individualizează distinct de tradiția poetică a creatorilor din Sibiu care s-a generat din performanța baladescă a lui Radu Stanca și a Cercului literar de la Sibiu, la fel ca și în ceea ce privește creația lui Lucian Blaga. Poetul se asociază (dar nu se revendică) unei alte structuri specifice a creației interbelice – poezia compactă și enigmatică a lui Ion Barbu, autor cu rezoluție identitară de unicatitate mondială. Cu toate acestea, dacă marele poet Ion Barbu își contura universul concentrat, enigmatic, misterios prin

folosirea verbului la forme nepersonale – gerunziu, participiu, supin – d. Albu își conturează identitatea spirituală și sentimentală tot așa de concentrat, dar invers din punct de vedere sintactic, respectiv cu o abundență de verbe în forme dinamice, personale: *cum să te pierzi/ într-un roșu adânc,/ cum să respiri/ pământul duios,/ arde șagălnic/ în colb de oblânc,/ lumina spintecată/ până la os// ridici cu migală/ un pod în trifoi,/ zidești o amiază ce/ șade degeaba,/ cu pleoapă de mire/ privești înapoi,/ la pietrele râului/ ce-și fac molcom treaba... (roșu adânc)*.

Poetul experimentează forme lirice diverse, de la versul alb la cel cu rimă sau chiar amintește de haiku, pe care-l tratează într-o manieră liberă: *un câmp/ de maci/ cu respirație/ aburindă// poala ta/ ca un/ freamăt/ rubiniu// (...), (kimono)*. Sau poemul *plângi o piatră*, unde trimiterea la Arghezi din punct de vedere al metaforei și al versificației devine mai evidentă: *crești din iarbă/ fum subțire/ ca o aripă de mire// torci în tâmplă/ somn ușor/ cum călcăiele-n mohor// (...)*.

Volumul d. lui Victor Albu conturează o sinteză personală din lucruri contrastante și dovedește o intensă trăire întru poezie, ceea ce ne face să sperăm la alte volume, la o creație ascendentă în viitorul apropiat.

* Victor Albu, *Dorm într-o coajă*, ed. Techno media, Sibiu, 2021

Moromețiana

Marin Iancu

Marin Preda.
Personaje ignorate (XXXV)

Soția „palidului” – *Cel mai iubit dintre pământeni*. Exprimă o prezență locvace, de o crudă vorbărie, sporovăitoare și străină de sentimentul compasiunii; o apariție cu adevărat funestă. Își vizitează soțul la spital. Distantă și brutală. „Era grasă, nici ea prea tânără, dar cu o privire în care pofta de viață și bucuria de a trăi aveau ceva animalic și dur, care îți stârnea invidia și neliniștea: pe ea n-o speria nimic, iar propria-i moarte o sfida nu prin vreo gândire, ci printr-un impuls vital cinic și nestăpânit.” Stăpânită de o indiferență rece, rea și egoistă, soția „palidului” manifestă o plăcere diabolică a ironiilor și imprecățiilor, alcătuită, alături de alte personaje de acest tip, o lume extrem de compozită, plasată sub semnul cruzimii. În contextul dat, comportamentul acesteia ar putea deveni plauzibil doar în situația în care își deplânge o suferință în preajma unui soț care se va fi dovedit nedemn de compasiune. Prin punerea în relație a unor trăsături fizice cu o fire îndârjită, lipsită de bunățate și înțelegere, autorul a construit un personaj aflat la limita unei înverșunări și răutăți atroce. Ceea ce oferă autenticitate confruntării celor doi soți este „discursul” soției plin de reproșuri și nesfârșite răutăți. Procedeele artistice ale introspecției psihologice și intervențiile naratorului imprimă scenei valențe artistice extraordinare.

Pantelimonescu – *Cel mai iubit dintre pământeni*. Un complexat. Membru al echipei de deratizare, Pantelimonescu îl inițiază pe Victor Petrini „în tainele vieții șobolănești.” În descrierea personajului, urâtul fizic se asociază, într-un mod cu totul remarcabil, cu aspectul moral. Pantelimonescu are „un chip de famen cu un ten de adolescent și păr albit la temple, ai fi zis simpatic și inocent, dacă gura și ochii nu te-ar fi izbîit prin ceva indefinibil, murdar...” De îndată „și fără introducere”, de parcă s-ar fi cunoscut de mulți ani, „cu o pasiune rece și indiferentă”, „famenul” se grăbește să-i facă lui Petrini teoria șobolanului. În fața unei asemenea situații atât de abrutizante, personajul „arăta o figură tristă, părea deprimat, complexat de ceva [...]. Arăta palid și nu mai avea obraz de adolescent, îmbătrânise parcă brusc, semăna cu un manechin.” Descrise printr-o insistență investigație psihologică și fiziologică asupra celor mai obscure zone ale conștiinței sale, acțiunile și gesturile lui Pantelimonescu reliefează nu doar nesiguranța care îl domină, cât, mai ales, teama și suspiciunea față de cei din jurul său. După ispășirea stagiului de activitate la deratizare, personajul redevine învățător și își reia pe ascuns relațiile cu femeia pe care nu o poate uita. Alături de Vintilă, Pantelimonescu reprezintă în lumea „deratizării” varianta supraviețuitorului adaptabil. Modernitatea lui Marin Preda vine și din introspectarea unor asemenea psihologii complicate, a conștiințelor tulburii.

Ilie Panțâră – *O adunare liniștită*. Personaj de fundal, prezent la masa din casa lui Măi, când, respectând un alt obicei al locului, „Mielache își dă copilul de grindă.”

Paraschiva – *O adunare liniștită*. Soția lui Pațanghel, imaginea unei afecțiuni potolite. Asistă retrasă și închisă în sine la poveștile relatate de soțul său, surprinsă adeseori de unele reacții ale acestuia. Îl îndeamnă pe Pațanghel să accepte invitația lui Mielache al lui Măi de a petrece „la ei la masă”, arătându-se prin aceasta o apărătoare a unor norme etice tradiționale, între care înțelegerea între

vecini și cumpătarea devin esențiale. Posedă un echilibru sufletesc care îi trage sevele din credința religioasă.

Miron Radu Paraschivescu – *Viața ca o pradă*. Confrate mai vârstnic, cu un rol decisiv în cariera lui Marin Preda; era „însuși șeful «paginei a doua» Popasuri a ziarului «Timpul», încredințată lui de șeful Mircea Grigorescu. Poet și publicist de mare talent, evocat de Marin Preda printre acei „oameni de treabă”, care, alături de învățătorul Ion Georgescu-Balaci și de profesorul Iustin Salanțiu de la școala normală din Cristur, i-au sprijinit „cei dintâi pași în literatură.” L-a ajutat pe Marin Preda prin anii 1941-1942, pe când tânărul prozator se zbătea în cruntă mizerie materială.

Parizianu – *Moromeții*, I. Finul și nepotul lui Moromete. „Stătea liniștit în casa lui de la maică-sa și își muncea la fel de nestingherit cele câteva pogoane de pământ din care trăia.” Mama lui era soră cu prima nevastă a lui Moromete. Numele de Parizianu ne trimite evident la perioada în care mama acestuia a fost ca servitoare la Paris. Întoarsă în țară, născuse un băiat, pe care Moromete se grăbi să-l poreclească chiar Parizianu. „Boieroaica, doamna Gumă, îl boteză ea însăși, iar Moromete, pe atunci flăcău tăcut, deschise gura și îl poreclise Parizianul.” Nepot dinspre mamă al Rădiței, mai mare decât Paraschiv, puternic și domol, Parizianu se însurase și avea un băiat de seama lui Niculae, pe nume Ștefan. „Se pomeniră toți cu el că a ajuns flăcău, că se însoară și făcu la rândul său un copil, pe Ștefan.” Poreclit de Catrina „Guica al doilea mai prost”, Parizianu manifestă mereu o ranchiună față de Ilie și Catrina Moromete, astfel încât, aliat cu Guica, îi instigă constant pe fiii cei mari împotriva bătrânului. Este mândru de dorința de învățatură a băiatului său, pe care, mai târziu, îl vizitează la București, de unde află și poveștile în sat despre întâlnirea lui Moromete cu feciorii săi.

Al doilea paroh – *Moromeții*, I. „Un tânăr învățător care se făcuse popă și reușise să împartă chiar anul acesta parohia în două (acum umbla prin sat și străngea de la oamenii să repare vechea biserică).” Personaj neindividualizat, ilustrând interesul autorului pentru investigarea mediului rural prin cele mai pregnante prezențe ale acestuia, apariția tânărului preot lăsând să se întrevadă, prin primele sale implicări în lumea satului, o evoluție ce va spori considerabil în substanță. Prin acumularea treptată de evenimente, chiar dacă unele sunt destul de mărunte, autorul oferă existenței acestui colț de lume o unitate organică și o evidentă veridicitate.

Pascu – *Desfășurarea*. Director de moară. „Unul dintre cei revoltați față de refuzul celor de la gospodărie în a le plăti pentru zilele lucrute.” „În viața lui fusese întâi ucenic la fierăria lui locan, o fierărie mare, cunoscută și în alte sate, apoi intrase la moară și se făcuse mecanic. La un an după naționalizare fusese director în locul unuia Humă, care acum lucra la centrala cooperativelor.” De aceeași vârstă cu Anghel Gheorghe, secretarul organizației, „Pascu era un om tânăr, părea să aibă treizeci de ani. Hainele sale, după ce că erau mânjite cu uleiuri, mai erau și îmbibate cu pospai alb de făină.” Îl înfruntă pe Prunoiu și îl surprinde pe Anghel prin dorința de a se impune în alegerea conducerii gospodăriei colective. Aflat în competiție cu Prunoiu pentru funcția de secretar al organizației, își atrage ura lui Voicu Ghiococia, „care îl dușmănea pe alde

Pascu din cauza morii, îl pândise noaptea pe o uliță și îi dăduse în cap cu măciuca.” Prin relația cu celelalte personaje și prin implicarea în evoluția evenimentelor, Pascu își stabilește tot mai limpede poziția în consonanță cu eforturile reprezentanților noii puteri în organizarea gospodăriei colective. Păstrat inițial în afara agitației de care sunt cuprinși oamenii din sat și dominat de o serie de ezitări ideologice, personajul devine dintr-o dată propulsat printre cei care dețin pe deplin controlul asupra satului. Plin de ambiguități, acesta capătă în scurt timp o cu totul altă percepție a societății, devenind brusc cu mult mai circumspect în relațiile cu cei implicați în lupta pentru putere. Fără să exceleze, Pascu rămâne un om de acțiune, decis și voluntar, departe de a cădea în ridicol prin replici fără nerv și stereotipii comportamentale.

Pascu – *Moromeții*, II. Personaj de fundal, „un oarecare”, „poreclit nu se știe de ce încă de când era mic, Terente (numele vestit al unui bandit).” Îl susține pe „al lui Radu Lungu” în confruntarea din fața primăriei cu sătenii din Siliștea. Schițat în nota unor trăsături tipice și comportamente veridice.

Pascu – *Cel mai iubit dintre pământeni*. Caloriferistul facultății; „...secretarul celulei de partid.” Omul cu două fețe, teatral și prefăcut, îl agrează pe individul care îl întâmpinase pe „Marele poet și filozof” la poarta universității, pentru a-l înștiința că este exclus din facultate. Întruchipându-l pe acel trickster, „un om fără însușiri”, în sensul lui Robert Musil, Pascu profită de ocaziile pe care i le oferă cariera politică în a se asocia hotărârii excluderii din învățământul superior a poetului-filozof, asigurându-l pe acesta că poate „ocupa postul de șef al bibliotecii municipale.”

Pașa – *Peste întâmplările unei dimineți de război*. Româncă din Hotin. O fată de o frumusețe stranie, cu „pielea ei albă, puțin arămie.” La spital, unde fusese angajată, Pașa „a produs senzație ca frumusețea ei.” „Stătea într-o casă de unde oamenii fugiseră odată cu retragerea”, având aici „o cameră foarte curată, cu pământ pe jos și cu flori de mușcată în fereastră.” „Era de o frumusețe ciudată, de altă rasă. Fruntea, obrații, bărbia, liniile gurii, porneau parcă în afară, înspre dreapta, într-o armonie de curbe domoale. Și lumina ochilor descifra aceste împletituri ale feței ca pe un joc ciudat de compas”, „ochii ei pe care îi ținea acoperiți de niște pleoape cam vinete, împăienjenite.” Sfârșește tragic, fiind ucisă de căpitanul O. între liniile frontului.

Patroana – *Cel mai iubit dintre pământeni*. Patrona localului „Mama răniților”; „o «mamă», o doamnă între două vârste, grasă, cu privirea de o duioșie intensă.” Cu o oarecare viclenie feminină de ființă seducătoare și profitoare, patroana este apreciată pentru „geniul ei” de a fi născocit numele de „Mama răniților” pentru localul de petrecere pe care l-a înființat. „N-are bărbat, e văduvă și are un băiat care o stoarce de bani, un ofițer cam zurliu...” Patrona reprezintă imaginea unui personaj dintr-o altă zonă decât a celorlalte siluete feminine, mai degrabă apropiată de un mediu de societate menit să pună în mișcare noi tipuri de trăire, de afectivitate și mobilitate, cu un aer de decadență și aproape morbid în preocupările ei suspecte. În acest „roman” al periferiei ca atmosferă și mentalitate, Marin Preda rămâne, printr-un astfel de portret, constructorul unei interesante tipologii feminine.

Breviar

Corabia de cuvinte

Poet, prozator, jurnalist, Remus-Valeriu Giorgioni și-a asumat dreptul la scris, cu o suverană discreție, Cuvântul reprezentând superba sa modalitate de a întocmi mitologii proprii, realități specifice „colonei de scribi”, din care el însuși face parte. În cărțile lui pulsează o permanentă stare de veghe, o necesară nevoie de înțelegere a vieții, a trăirilor și sentimentelor, care îi stimulează și ordonează creația, fie în versuri, fie în proză. În textele sale întâlnim o altfel de rostire, o altfel de perspectivă asupra lumii și a timpului mereu curgător. Așa se petrec lucrurile și în recenta carte a sa, *Scandal în colonia de scribi* (Editura Junimea, Iași, 2020), carte întemeiată pe o multitudine de scenarii și viziuni ieșite din comun, populate de chipuri emblematice, relevante: „feți-logofeți, prințese și prinți, grămăciți și dieci, retori, filosofi, dar mai ales scribi”, cum precizează, undeva, autorul. Conștient de rOSTul său, poetul se mărturisește: „Întotdeauna am reușit/ să-mi reprezint exact întâmplările/ din universul livresc: personaje, locuri și fapte/ însă cu nici un chip nu pot ști/ cu mine mâine ce va mai fi!// Iar dintre toate cărțile – Un singură/ rămâne în mine-ngropată mereu: pâine mare și albă, uitată/ abandonată pe vatra din sufletul meu.”

Alcătuit din trei cicluri (*Corabia de cuvinte*, *Școala de Scribi și Profeți*, *Maria și Marea*), volumul conturează și afirmă un destin liric de excepție, de „grămăci” extrem de cultivat, profund în gândire și seducător, la nivelul imaginarului, al expresiei metaforice, atent structurate: „Prințesa are aer în oase/ pene runde pe aripi (elicea/ unei moriști, aparat de zbor)/ Ea zilnic apare-n fereastră/ în Colonia de Scribi să ciugulească/ firimituri și secunde... Înarișta/ e-o intrupare de inger.// La fel se întâmplă cu cartea:/ iat-o, iese singură din bibliotecă/ și sare,/ bate ușor din aripi prin aerul încăperii/ aterizând în fața mea pe noptieră/ gata deschisă (la o pagină anume,/ nicidecum oarecare)/ Planând peste văi și crevase/ sub ceruri interioare.” (F.B.).

Printre cărți și personaje

Autor a peste 30 de volume (critică și istorie literară, recenzii, publicistică etc.), Cornel Simion Galben ne propune o nouă izbândă editorială: *Lecturi aleatorii* - vol.V. (Editura Ateneul Scriitorilor Bacău, 2021), în care reunește notele de lectură publicate de-a lungul anilor în numeroase reviste: Antares, Ateneu, Bacău Press, Cadran cultural, Caiete silvane, Caligraf, Pro Saeculum, Sinteză, Vatra Veche ș.a. De data aceasta, autorul nu se oprește, ca în alte opțiuni critice, doar asupra cărților băcăuanilor, ci și a unor creatori din majoritatea zonelor țării și din afara granițelor.

Sunt supuse analizei critice volume de beletristică, de convorbiri, portrete și amintiri semnate de autori mai mult sau mai puțin cunoscuți: Vasile Bardan, Constantin Călin, Valentin Ciucă, Theodor Damian, Ion Fetcu, Rodica Lăzărescu, Ion Machidon, Roxana Medvețki, Claudiu Târziu, volume referitoare la personalități literare, artistice, culturale, monastice, precum: Radu Beligan, George Enescu, Dumitru Stăniloae, Teofil Părăianu, Dionisie Vîtcu ș.a.

În loc de concluzie, câteva rânduri de pe coperta IV: „Atent observator al fenomenului literar și nu numai, criticul se apleacă cu meticulozitate asupra subiectelor întâlnite, opiniile sale păstrându-și prospețimea și dovedind că, de cele mai multe ori, intuiția nu i-a jucat feste, deschizând noi orizonturi de lectură.” (F.B.).

Profil liric

Elena Liliana Popescu

O, cât aş vrea!

Nimic nu e ca înainte
nimic nu va mai fi ca azi
și mâine-aducerile-aminte
când tu pe gânduri ai să cazi

Îți vor spori tristețea vie
ce-o simți în clipa care trece
când te îndrepti spre veșnicie
și nu vrei timpul a-l întrece...

O, cât aş vrea să nu mai suferi
și ochii tăi să nu mai plângă
tu, lac acoperit de nuferi,
ce știi că mâine-n zori, să-i strângă

Veni-vor cei ce nu se-așteaptă
în viața ce prin ei trăiește
s-audă-n clipa înțeleaptă
pe care totul le-o vestește

A disperării rugă mută
a plânsului tăcut din lume,
speranța lor demult pierdută
s-o regăsească, să-i dea nume

Și tu să poți prin ei cunoaște
cum ei prin tine pot să știe
că tot ce s-a născut renaște
și tot ce va muri învie...

Nu mi-ai spus

Mi-ai spus
că Poezia
este ceva
cum n-a mai fost...

Un miracol
văzut
în clipa de liniște
ascunsă
într-un fapt
firesc.

Mi-ai spus
că Poezia
este Mirare
ce cuprinde în ea
disperarea
de a nu ști
dezlega
Misterul

Dar nu mi-ai spus
că Poezia
te cheamă
Acolo
unde găsești
Întrebarea - Răspuns.

Pietă

Privirea pătrunde în marmura pură
ce-și cântă iubirea cea fără de seamăn.
Și-n veșnica ei resemnare, îndură
întreaga durere ce Lumii e leagăn.

Și Spațiul se strânge și Timpul dispare,
doar marmura plânge-n tăcere...
Natura e mută. E doar disperare
când moartea tributul de viață și-l cere.

Pierdută-i acum omenirea întregă
prin vina imensă și copleșitoare.
Și însăși Fecioara Maria se roagă
doar pentru a noastră Iertare.

Și Cerul se-ndură și Grația vine
doar marmura pură e vie.
Eterna icoană, sculptată de Tine,
rămâne a Milei divine solie.

Elena Liliana Popescu s-a născut în Turnu Măgurele, pe 20 iulie 1948. Este doctor în Matematică, profesor al Universității din București, poet, eseist, traducător și editor. Este membră a Uniunii Scriitorilor din România și a PEN România. A publicat peste 60 de volume de poezie și traduceri din opera unor autori clasici și contemporani, în țară și în străinătate. Dintre volumele de poezie publicate, amintim: *Ție* (1994); *Tărâmul dintre Gânduri* (1997); *Cânt de Iubire - Song of Love* (1999; 2007), traducere de Adrian G. Sahlean; *Cânt de Iubire - Pema Liubavi* (2001), traducere de Draga Mirianić; *Imn Existenței* (2000); *Pelerin* (2003); *Peregrino* (Spania, 2004), traducere de Joaquín Garrigós; *Himno a la Existencia* (Mexic, 2006), traducere de Garrigós și Adrian M. Liman; *愛之頌 (Cânt de Iubire, Taiwan, 2006; 2010)*, traducere de Adrian G. Sahlean, respectiv de Lee Kuei-shien; *Unde ești, Timp?* (2007); *Dacă* (42 limbi, 2009; 80 limbi, 2017); *Peregrino* (Brazilia, 2009), traducere de Luciano Maia; *生命的禮讚 (Imn Vieții, Taiwan, 2011)*, traducere de Lee Kuei-shien; *Trei poeme din Europa - Three Poems from Europe* (42 de limbi, 2013), dedicat *in memoriam* soțului său, Nicolae Popescu, membru al Academiei Române; *Cânt de iubire - Canto d'amore* (Italia, 2016), traducere de Stefano Strazzabosco; *Imn Existenței - Inno all' Esistenza*, Italia, 2018), traducere de Antonio Buozzi și Luca Cipolla; *Clipa aceea* (2018); *季節 (Anotimpuri, Taiwan, 2019)*, în chineză de Lee Kuei-shien; *Pentru a te găsi - Para encontrarte* (Spania, 2019); traducere de Joaquín Garrigós; *Primăvara acestei clipe* (2019); *Cânt de Iubire - Szerelmes Dal* (2020) și *Pelerin - Zarándok* (2020), traducere de Irén P. Tóth; *Hino à Existência (Imn Existenței, Brazilia, 2021)*, traducere de Luciano Maia.

Poezii traduse în peste 30 de limbi i-au apărut în peste 35 de antologii din 15 țări și în peste 120 de reviste din 30 de țări. Pentru activitatea literară a primit *Diploma specială* a Festivalului Internațional de Poezie de la Uzdin, 1997; *Premiul I* la Festivalul de Poezie *Novalis*, München, 1998; *Mențiune* la X Certamen de Poesia *Leonardo Cercos*, Palma de Mallorca, 2007; *Diploma de reconocimiento y merito*, acordată de Ambasada Spaniei din București, 2011; *Premiul pentru Poezie al Revistei Nord Literar* (2019); *Premiul Dardanica* (2020), acordat de International Writers Asociação "IWA Bogdani". A participat la numeroase evenimente literare internaționale din peste 12 țări.

Viața din Vis

O lumânare-abia topită
mai arde
fără flacără
o clipă...

Ea află
pentru prima oară
cum Timpul
viețile din Vis
măsoară.

Dacă ai ști

Dacă ai ști,
cât de dor mi-e de Tine,
deși ești în inima mea
și cât de mare este tristețea
de a nu Te vedea
decât în visul meu.

Cât de mult îmi lipsești,
deși ești mereu cu mine
și cât de adâncă este durerea
de a nu Te auzi
decât în gândurile mele.

Cât de greu îmi este
când Te caut în jurul meu
și nu Te găsesc decât atunci
când vrei Tu să Te pot afla...

Sub pașii tăi...

Când calci acum
pe piatra care
sub pașii tăi
abia tresare,
înăbușind
durerea-n sine
și pregătind
viața ce vine,
te-ntrebi tu oare
dacă ea e fericită
și-ai putea,
când,
pentru-o clipă
te oprești,
în gând,
smerit
să-i mulțumești?

Nimeni nu ți-a răspuns

Ai întrebat
uneori
ce este viața
fără să vrei
cu adevărat
să afli
răspunsul.

Și nu l-ai găsit!

Nimeni
nu ți-a răspuns
pentru că nimeni
nu ți-ar fi putut
răspunde...

Iartă-mă

Iartă-mă
coală albă
că-ți tulbur liniștea
cu șoapte
așternute
rânduri
rânduri
urme de gânduri,
ce-aleargă
căutând
căutând
fără să știe
că sunt,
fără să știe
c-ascund
Liniștea mea
și a ta.

Proză

Dan Miron

Cum a început

De regulă, o poveste începe cu nașterea eroului și se termină cu moartea lui, dar povestea mea va începe cu moartea mereu amânată a străbunului Lazăr, legendarul întemeietor al familiei noastre. Cu alte cuvinte, familia noastră a fost binecuvântată cu numele cel mai potrivit pentru a o descrie, ca și cum Creatorul ar fi încifrat în porecla sa glorioasă care va deveni numele familiei istoria noastră pe muchie de cuțit, în pericol de extincție, dar mereu capabilă în ultimul moment de o salvare miraculoasă. Ca și istoria neamului nostru mai mare, poporul român, avea să mediteze tatăl meu ani în sir la această ineputabilă temă tatăl meu.

Jocul de-a păcălit cucoana cu coasa ne-a ieșit de atâtea ori încât cu timpul a devenit a doua noastră natură, deși eram conștienți că nu ne va ieși mereu și până la urmă tot ni se va înfunda. Iată în ce constă măreția glorioasei familii Lazăr: am înfruntat de atâtea ori moartea, și-am tras-o pe sfoară de câte ori am putut, cât despre aceia dintre noi care, inevitabil, la un moment dat au murit, îmi place să cred că au murit, nu neapărat mai fericiți, cine e oare fericit că dă ortul popii, dar mândri că n-au fost simple jucăriile ale destinului, ba chiar și-au jucat cu măiestrie rolul de Lazări. Cu alte cuvinte, fără s-o mai lungim prea mult, noi, Lazării, am trăit mai multe vieți și am murit o singură dată, și ne-am transmis performantele gene lazariene mai departe urmașilor noștri. Și dacă Isus a poruncit: Ridică-te, Lazăre, și mergi! – lui Lazăr din Betania, noi, Lazării, i-am dat cucoanei cu coasa cu tifa: Fugi de-aici, madam, și mai bine caută-ți fraierii în altă parte!

Și acum să începem povestea. Se spune că înainte ca noi românii să avem un nume de familie, adică pe vremea când te chema Cutare, fiul lui Cutare, trăia un străbun care ne va lăsa, nu gloriosul său nume, și nici pronumele, doar porecla. Prenumele său adevărat s-a pierdut, ori n-a fost considerat important, și pe urmă toți urmașii lui vor fi numiți „ai lui Lazăr”. Și atât de puternică a fost faima numelui ăsta, Lazăr, că nici mai târziu, când românii au preluat prenumele tatălui, porecele, ocupația, locul de baștină ori altceva ca nume de familie, Lazăr n-a primit nici măcar sufixul escu, așa cum se obișnuiește, rămânând neatins de flagelul rebotezării onomastice. De bună seamă, a fost încă un semn în plus al protecției divine. Lazăr, străbunul nostru, fusese binecuvântat cu darul de a o dribla pe cucoana cu coasa, cu aceeași grație cu care Messi își depășește adversarii. Și nu doar o singură dată.

Se povestea cum odată se duse el la scaldat cu copiii de vârsta lui, și se întreceau ei în scufundări, până când băieții au observat că Lazăr, nu știm cum se chema pe atunci, nu mai ieșea la suprafață. Se scufundară în căutarea lui, dar nu dură mult și-l auziră urlând, și apoi îl văzură, ieșise la suprafață, cum înota ca un pește lăsând o dără de sânge în urma lui. Ce-i, băi, ce-ai pățit? îl întrebară băieții speriați. Lazăr ajunse la mal și le arătă tremurând laba piciorului stâng însângerat. Se lăsă să cadă în fund și le povesti cum îl prinsese de picior un somn bătrân, și îl trăgea în adânc, noroc că el i-a tras niște șuturi cu piciorul drept în capul mare și mustăcios până când dihania i-a dat drumul.

Altădată fusese aruncat dintr-o căruță care gonia pe un drum de țară la o curbă, Lazăr făcuse un salt în aer ca un pește ce sare lacom după musculițele care zboară la suprafața apei, și căzuse icnind. Când cei din căruță, erau încă trei tineri beți care veneau de la o petrecere din satul vecin, coborâră greoi, și se duseră implicându-se la el, îl găsiră fără suflare, zăcând cu fața-n jos. Îl întoarseră cu fața-n sus, și din cauza efortului și a băuturii în exces, unul din prietenii lui scăpă un jet de vomă improșcându-i fața lui Lazăr. Ceilalți izbucniră hohote de râs, nu se putuseră abține, și atunci se produse un miracol. Lazăr tresări,

deschise ochii și, când simți mirosul acru, sări ca ars, urlând: Băi, care și-a vărsat mațele pe mine, băga-l-aș în pizda mă-sii de nesimțit!

Și au mai fost și altele, Lazăr fusese trăznit pe când își prășea porumbul, și aruncat cât colo, de parcă fusese pocnit de o palmă invizibilă. Într-o zi săpa un șanț în curte și se prăvălise pământul peste el, dar reușise să iasă singur la lumina zilei, săpând înfrigurat cu mâinile ca o cărțiță.

Întâmplarea de la care i se trage porecla de Lazăr merită povestită pe îndelete. De data asta, când se răspândise vestea în sat că Lazăr o mierlise, oamenii vruseră să se asigure că de data asta nu mai făcea vreo șmecherie de-a lui, și tot satul se adunase să-l conducă pe ultimul drum, cu popă, bocitoare, și tot tacâmul, direct la groapă. Bocetele bocitoarelor, urletele nevastă-sii, jeluțul copiilor și ale rudelor, ce-i drept, ultimele, în falset, litania fără cap și fără coadă a popii, bârfele și șușotelile sătenilor acompaniau alaiul parcă nesfârșit. După ce popa își termină în viteza treaba, de parcă și el se teme să nu întârzie prea mult și defunctul să nu le joace iar vreo farsă, groparii trecură funiile groase pe sub sicriu, câte doi pe fiecare parte, pregătiți să-l coboare în groapa proaspăt săpată. Numai că nu știu cum se făcu și unul dintre gropari se împiedică de un bolovan, se împietici, scăpă funia de pe partea lui și-l împinse și pe colegul lui din față, suficient ca sicriul să se incline precum o barcă pe valuri și apoi să cadă în groapă cu un trosnet îngrozitor pe o rână. Toată lumea înlemni, nevastă-sa începu să țipe ca un animal rănit: L-au omorât pe bărbatiu-miu, l-au omorât, o-mo-răăă! Oamenii începură să rădă pe înfundate, groparii se luară la harță, preotul îi înjură apăsător printre dinți pe netoții aștia care nu sunt în stare să-și facă treaba până la capăt. Atunci se auzi de undeva din groapă, o voce groasă, cavernoasă, Lazăr se ridică șchiopătând din coșciug, ștergându-se somnoros la ochi, privind în jur mirat. Lumea întreagă păru să-și țină răsuflarea, până când, ca la un semnal, un urlet neomenesc ieși din mulțime. Multe femei leșinară, copiii o luară urlând îngroziți la goană, popa căzu șocat în fundul dolofan, nevasta mortului rămase prostită cu balele-i curgând din gură. Ce dracu' faceți aici, bă proștilor! strigă Lazăr ieșind icnind de-a binelea din groapă. Bă, fir-ați ai dracu' de proști, ce groapă e asta, v-a fost lene s-o faceți mai adâncă? Se uită lung la hainele de pe el și fluieră mirat: Fă, Ileano, unde pizda mă-tii ai ascuns hainele astea până acu' de nu le-am văzut niciodată. Care va să zică te așteptai să te las văduvă, și nu voiai să te faci de râs cu bărbatu-tu, da' proasta dracului, când îl lăsa să umble toată ziua în hainele vechi și tocite, nu-ți păsa de gura satului? Și tu, părinte, ce-i mutra asta lungă de post, și-ai înghițit vorbele? Ți-o fi teamă că n-o să-ți mai iei banii de înmormântare? Tu ce credeai, c-ai scăpat de mine, hai las-o moartă, nu mai fi așa de trist, sunt sigur că coana preoteasa o să se bucure tare mult când o auzi că m-am întors încă o dată din morți, știe ea de ce. Gata, băi, arată cu un gest sicriul răvășit, luați mizeria asta d-aici, sau mai bine păstrați-o pentru data viitoare ca să nu mai cumperă proasta de nevastă-mea altul. Băi, amărăților, ia zi care aveți vreo sticlă de țuică la voi, ceva, că mi s-a uscat gura cât am așteptat-o pe cucoana cu coasa. Nu tu, Ilie, nu vreau de la tine, toată lumea știe c-o botezi! Hai, femeilor, acu' întoarceți-vă la treburile voastre, iar tu, părinte, fugi repede acasă și dă-i vestea bună nevastă-tii. Noi băbății o să mergem la cârciumă, mi-a zis cucoana cu coasa că face ea cinstea de data asta!

Până la urmă Lazăr străbunul nostru tot a murit, dar istoria prudentă s-a ferit să înregistreze momentul, de parcă sictirită de atâtea amânări și păcăleli nu mai voia să fie din nou trasă pe sfoară.

(fragment din romanul „Viața și opiniile lui Alexandru Lazăr”)

Cartea de poezie

Gela Enea

Drum în doi

Florina Ungureanu este autoarea volumului de versuri *Cuvinte pe umerii mei goi*, apărut în anul 2020 la editura craioveană Aius, volum ce îl are ca redactor de carte pe un alt scriitor craiovean, Petrișor Militaru.

Titlul ar trebui înțeles în cheia vulnerabilității ființei sau a unei pudori tipic feminine, de vreme ce cuvintele sunt așteptate să acopere umerii, parte a seducției și a atingerii senzuale.

Tematic, cartea Florinei pendulează în jurul temei dragostei, ca, de altfel, și

alte volume ale autoarei, pentru care dragostea rămâne pedala de accelerație a sufletului poetic.

În debutul volumului confesiunea are accente nostalgice, tot ceea ce a fost cândva flacăra acum este o pâlpâire a memoriei afective: „am strâns toate mângâierile tale/ rămase printre amintiri/ le-am împachetat pe culori/ și le-am așezat printre haine/ le mai port uneori”, afirmă Florina Ungureanu, convinsă că amprenta timpului revolut nu trece neobservată, întrucât „în zilele alea/ toți mă întrebă/ cum știu eu/ să asortez zâmbete cu tristeți.” (*Cum știu eu*).

Îndrăgostită (măcar imaginativ), autoarea nu se sfiește să recunoască, în manieră adolescentină, fibriilațiile generate de starea aceasta, de trăirea ființei ancorate în zona de confort a celuiialt, așa încât „cuvintele îmi sunt de folos/ doar dacă îți sunt adresate ție/ de când te cunosc?”, întrebarea din final nici nu cred că are nevoie de vreun răspuns.

Pe cerul cuplului nu întotdeauna strălucește soarele, nici adevărul nu este legea supremă, fiecare își găsește subterfugiu în eludarea realității: „te mințeam/ și mai mult/ când îți spuneam/ că te cred”.

Florina Ungureanu adoptă un ton jucăuș, ludicul este căutat în rime de felul: „doar iubirea dintre noi/ de-acum până-ntr-o joi” (*Vreodată*), dar și prin procedeele insistenței realizat repetitiv, cum descoperim într-un alttext: „o sărutare numai una/ doream atât atât” (*Una*).

Apelând la simbolul brâncușian al Domnișoarei Pogany, o construcție cu trimiteri tandre sună așa: „obrazul/ mi se odihnește/ în palma ta.”

Am citit despre tot felul de întrupări ale iubirii, că ea, iubirea, este pasăre, animal de companie, fiară gata să te sfâșie, la Florina Ungureanu trăirea aceasta complexă și unică, apare „tolănită ca o pisică leneșă”, dar este doar aparență, căci „se repede asupra noastră/ cu o putere de neimaginat...” (*Dimineți*).

Texte care trec ușor peste circumscrierea erosului aduc microtablouri asemenea unor acuarele din linii puține (câteva versuri scurte), dar cu un aer proaspăt în ansamblul cărții, cum este, de exemplu, *Cer*, unde trei versuri sunt suficiente pentru o tușă ce oferă perspective largi: „soarele agonizează/ bolborosind jăratric/ în apele cerului.”

Un alt cadru în care autoarea reușește să înobileze cuvântul prin metaforă este prezent în *Luna*, pe care o citez integral: „zorii își ascult lumina/ de muchia stelelor/ luna/ mirată/ plânge și fuge”.

Aceste versuri ar putea deveni nucleu poetic în descrieri ample, mizând pe efectul asupra cititorului care contemplă și se contemplă, bucuros când descoperă fulgerări ale metaforei, condiție sine qua non a poeziei, indiferent de curente sau tenduri literare.

Deși Florina Ungureanu spune cu convingere: „mă și văd înotând printre clipele-n doi/ (...)/ îmi simt brațele ca un fir/ dintr-un ghem ce destramă/ destine”, sunt de părere că beneficiul poeziei provine tocmai din izolare, din asumarea solitudinii, ca reper al interogației propriului eu și cataplasma peste răni invizibile, nu însă și superficiale.

Recomand autoarei un drum în doi, pentru că am regăsit mereu această cifră-pretext, dar cum drumul este lung și istovitor, lângă Florina sper să fie mereu Poemul, luminându-i parcursul literar către o destinație dorită.

O reacție

Cornel Basarabescu

O carte kitsch despre literatura și publicistica din Teleorman

1. Încerc în rândurile următoare să scot în evidență că, scriind despre literatura din Teleorman, Ștefan Vida Marinescu zburdă între amatorism și mediocritate. **Istoria critică** la care mă voi referi apare după ce la nivel național Nicolae Manolescu a scos ediția a doua a **Istoriei critice a literaturii române**. Nu este recomandabil să facem comparații, pentru că între vocația de critic literar a lui Nicolae Manolescu și cea a autorului din Videle este o diferență înfricoșător de mare. Amintesc doar că, în locul spiritului cu adevărat critic al președintelui Uniunii Scriitorilor, Ștefan Vida Marinescu preferă un spirit de cărcotaș. Publicând de-a lungul timpului mai multe volume de eseuri literare, unele chiar bunicele, s-a angajat la un proiect mare, fără a-și da seama că este prea „mic” pentru o **Istorie critică**. Pentru a parcurge și a evalua sute de cărți, lui Ștefan Vida Marinescu i-ar fi trebuit mult timp (și el s-a grăbit). I-ar fi fost necesară și o vocație certă de critic literar. Nu a fost conștient că este prea mic pentru un proiect mare. Cum să ne explicăm lipsa unor criterii și principii clare? Dacă este o istorie a literaturii, ar trebui să fie precizată perioada avută în vedere, să se vadă că există o evoluție sau o involuție. Autorii comentați sunt prezentați în așa fel încât par aruncați cu furca. Se pare că perioada avută în vedere este cea a ultimelor decenii. Nu știu cum poate explica Vida Marinescu prezența în această carte a unui scriitor minor din perioada interbelică. De exemplu, Ion Pena, care s-a născut în comuna Troianul, a desfășurat o scurtă și modestă activitate literară și a murit în 1944, cam când își începea activitatea literară Marin Preda. De ce Ion Pena se încadrează în literatura teleormăneană a ultimilor treizeci sau patruzeci de ani? Pe de altă parte, Vida Marinescu trebuia să știe că o asemenea carte ar fi trebuit să aibă un indice de nume. Cred că neajunsurile cărții au o explicație: autorul, care se consideră sus de tot și care, de la o înălțime amețitoare, privește la scrierile colegilor lui, nu s-a putut debarasa de o eternă meteahnă balcanică a românilor: meteahna că „merge și așa”. Ca să dea impresia că este dolda de lecturi, face trimiteri, și când trebuie, și când nu trebuie, la nume celebre din literatura universală. Curat snobism.

2. Ceea ce este de la început izbitor la titlu (**Istoria critică a Literaturii și publicisticii din Sudul extrem românesc**) este că doctorul în filologie Ștefan Vida Marinescu faultează limba română, că nu știe ce înseamnă ortografia. Scrierea cu majusculă a substantivului comun „literatură” este o greșală de ortografie pe care ar putea să o sancționeze chiar și un elev. Cuvântul **Sud** este scris corect cu majusculă, pentru că pare a fi noua denumire a județului Teleorman. Fiindu-i rușine, probabil, cu denumirea actuală a județului, autorul din Videle propune, în mod neoficial, altă denumire, fără a lua în seamă că și alte județe fac parte din sudul țării.

3. În sudul extrem românesc există un oraș de unde a plecat și s-a afirmat Ioana Băiețica, membră a Uniunii Scriitorilor și care scrie o proză „rebelă”. Despre această prozatoare talentată, care s-a stabilit în Anglia, dar care nu a renunțat să publice la edituri prestigioase din țară, istoricul literar din Videle nu scrie nicio silabă, cum nu scrie nici despre prozatorul talentat din Zimnicea, Dan Miron, despre care s-a scris în **România literară**. În schimb, autori sub talentul celor doi sunt situați la un nivel de „exceleță”. Lista absențelor e mare (Ioan Romeo

Roșianu, Dumitru Constantinescu, Marian Nazat etc), dar cea mai îngrijorătoare absență este a universitarului George Gană. Născut într-un sat de lângă Roșiori, George Gană a realizat ediții critice din opera lui Tudor Vianu și a lui Lucian Blaga. Amintesc și cărțile **Opera literară a lui Lucian Blaga și Melancolia lui Eminescu**. Dacă nu figurează un asemenea universitar și editor, dar figurează fel și fel de autori obscuri, asta înseamnă lejeritatea (ca să nu folosesc un cuvânt mai dur) cu care și-a conceput **Istoria critică** autorul din Videle.

4. Ștefan Vida Marinescu parcurge cărțile, nu le citește ca noi, oamenii obișnuiți. Sau citește cu viteza luminii. Dar culmea e că reține ce vrea. Numai la Nicolae Iorga (nu e nicio comparație ironică) parcurgerea unei cărți era un fenomen ieșit din comun. Noi, muritorii de rând, parcurgem o carte citind frază cu frază, iar citirea unei pagini poate dura două sau trei minute. Nicolae Iorga avea în scoarța cerebrală o fibră de genialitate, că parcă fotocopia paginile, nu le „citea”. Sau dacă trebuia să țină o conferință la Madrid și nu știa limba spaniolă, când se urca în tren lua cu el un dicționar român-spaniol și o gramatică a limbii spaniole și, după două sau trei zile de mers, ajungând la gara de destinație, știa să vorbească în limba respectivă. Iorga era Iorga, un geniu înspăimântător. Conjuțeanul nostru nu cred să aibă fibre ale genialității care să-l ajute să parcurgă în ritm amețitor un număr mare de cărți. Cred, mai degrabă, că nu are plăcerea lecturii, să recitească pasaje, să le sublinieze. Pe scurt, nu are „arta lecturii”, ca să reproduc titlul unei cărți de Nicolae Balotă. Totuși, Vida Marinescu reține mult din ceea ce „citește”. Dar nu cumva îi scapă multe dintre tainele unei cărți?

4. bis. La sfârșitul cărții, autorul a adăugat un text scurt (unde îi scapă două abateri de la ortografie), text care începe cu „Dacă i-aș fi citit pe Toți...”. Numai acest început de frază ar putea da naștere unei alte discuții. Deocamdată, semnalez, în afara abaterii de la ortografie, că Ștefan Vida Marinescu nu i-a citit pe toți. Sinceritatea asta ne obligă la o nedumerire: Dacă nu i-a citit pe toți, cum i-a comentat?

5. Un autor trebuie să dea dovadă de talent, pentru ca stilul său să atragă și să încante cititorul. Domnul Vida Marinescu nu reușește. Cred că și-a notat impresiile în urma unei lecturi rapide și n-a mai avut timp să prelucreze ce avea pe ciome. De aceea, de multe ori curgerea frastică în **Istoria critică**

devine plictisitoare, anostă, insipidă. Când prezintă creațiile epice ale autorilor comentați parcă realizează un modest dicționar de opere literare, unde prezintă, la modul școlăresc, doar curgerea epică a romanului comentat. Orice carte de epică, dincolo de firul narativ, poate ascunde frumuseți pe care nu oricine le surprinde. Mai ales cine citește pe fugă.

Când comentează poezii, Ștefan Vida Marinescu nu are inspirația să exemplifice cu versuri ale autorului comentat. Unele afirmații critice par plăcute, dar nu știe să citeze din opera lirică a celui analizat. La niciun poet comentat în această carte nu am întâlnit imbinarea textului critic cu strofe lirice. Doar la Florin Costinescu aruncă, prin nu știu ce minune, un distih.

6. Ștefan Vida Marinescu, având ca model ideea lui Nicolae Manolescu de a pune în titlu sintagma **Istoria critică** ..., a uitat să preia și modelul spiritului critic care obligă la evaluarea fără părtinire a unui autor. Spiritului critic i-a luat locul un spirit cărcotaș, iar titlul cărții ar fi fost mai potrivit să fie **Istoria cărcotașă a ...**. Bineînțeles, sunt autori privilegiați și autori „înțepați”. Se simte plăcerea lui Ștefan Vida Marinescu de a fi cărcotaș cu unii. Dau doar câteva exemple. Am tipărit la Editura Semne din București mai multe cărți. La două titluri (**Oglinzi în fântânile sinelui și Timpul trece numai pe trecere de pietoni**) Vida Marinescu bombăne puțin.

Alteori apar afirmații critice care, chiar dacă sunt adevărate, nu au niciun rost. Dar reflectă plăcerea lui Vida Marinescu de a înțepa pe unii. Am publicat două cărți de eseuri. Un eseu este despre Bacovia și în finalul eseului fac o clasificare a celor mai frumoase versuri din poezia română. Părerea mea despre unul dintre ele a fost consemnată acum câteva luni în **România literară**. Sugerând că eseul despre Bacovia nu este mare lucru, comentariul critic se rezumă la afirmația că despre Bacovia au scris alții mai bine. Mă grăbesc să văd părerea și despre cărțuia lui Mircea Scarlat despre Bacovia. Ștefan Vida Marinescu are aceeași atitudine de cărcotaș: „Despre Bacovia au scris alții mai bine”. Dacă eu m-aș fi lăudat că am scris cel mai bine despre Bacovia, aș fi înțeles reacția lui Vida Marinescu („Au scris alții mai bine despre Bacovia”). Același lucru și în cazul lui Mircea Scarlat. În general, respect orice părere despre ce scriu eu, inclusiv părerea lui Ștefan Vida Marinescu. Un singur lucru nu l-am înțeles. După ce scrisese bine despre mine (Vezi, de exemplu, **O geografie spirituală a Sudului**), într-un paragraf din această **Istorie cărcotașă...** mă include într-un grup anonim de autori care sunt „încă amatori în ale scrisului”. Îi mulțumesc pentru sinceritate, chiar dacă nu argumentează.

7. Concluzii. Cartea? Amatorism, mediocritate, kitsch, snobism. Autorul? Talent și ifose în raport de inversă proporționalitate. Dar să ne imaginăm, prin reducere la absurd, că Vida Marinescu ar fi aproape de nivelul de profesionist. Numai atunci i-aș pune două întrebări. Prima. Înainte de a scrie despre un autor, a citit și alte păreri critice despre acel autor? Ca să se delimiteze sau să fie de acord. A doua întrebare. Când comentează păreri ale unui autor despre anumite romane sau nuvele, s-a grăbit să citească acele romane sau nuvele? Acum îl întreb brusc: A citit **Duios Anastasia trecea, Iacob se hotărăște să iubească, Punct și de la capăt**?

Poesis

Doina Zărnoianu

Nu știu

Nu știu să îți caut tăcerea și golul din mine să-l strig, nici gândul să-l stăruie spre tine în iarna cuprinsă de frig.

Nu știu să îți drămuie mirarea ca sunt lângă tine un fulg, nici aripa nu știu să o falfăie spre focul-ațătat ca un rug.

Nu știu să îți mângâie culoarea ce chipu-ți îmbracă albind, nici pasul nu știu să-l apropiu prin ceața spre tine venind.

Nu știu nici să caut departe zăpada din anii pierduți, nici plânsul nebul și sălbatic ascuns după mese, la nunți.

Nu știu și de-aș ști, nu-mi mai pasă, trecutul e mort de demult sub lespedele iernii prea blânde și-a gândului pașnic, tăcut.

Neputință

N-am să pot picta vreodată cerul, chipul meu și-al tău, de după nori sau mirosul stropilor de ploaie ce ne-a-mbrățișat de-atatea ori.

Nici în plecarea ta ca o nălucă printre crengile de pin și brad, șoaptele culcate parcă-n iarbă, nemișcarea frunzelor ce cad.

Te zăresc aproape ca o umbră, prea departe să te mai ating, hainele își flutură alene, nu m-auzi, deși parcă te strig.

Cheamă-mă de dincolo de zare, chiar de norii pavază se trec, liniștea e-adâncă și feroce – pentru tine-n noapte mă petrec.

Mai știi

Ca un strateg ce-și cucerește prada, te-am vrut, te-am cunoscut și te-am uitat pe-un mal de gânduri negru, exilat, cântându-ți în tăcere caldă, mantra.

Nici n-ai știut ce caut să se-nțelepe, erai un nor, un licăr sau o oră, pătruns adânc de păcla incoloră pieziș trecând prin nopțile arzânde.

Te-ai lămurit târziu că pe un rug e loc destul să ardă două trupuri, același ochi din vechile-nceputuri m-a-mpiedicat din lacrimă să fug.

Vedeam și-nțelegeam că totul doare când carnea ta, fășii, pârea de zgură, atunci te-am sărutat topit pe gură și am rămas în maini c-un drob de sare.

Nu știu ce-a fost sau ce n-a fost să fie din rugul trist, din vorbele nespuse – azi cern în gând iubirile apuse și fredonez o altă melodie.

Într-un loc

Ca să știi că te-am chemat, suflet cald, nemângâiat,

Prin ninsoare și prin zloată, să te pot vedea o dată,

Albă printre fulgii singuri, niște litere-ntre rânduri,

O chemare grea, de lut, scrisă-adânc de la-nceput,

Când eram și când erai locul meu ascuns din Rai.

Poesis

Mihai Păcuraru

Mi-ai trimis condorul

Mi-ai trimis, Doamne, condorul, și el se rotește deasupra trupului meu
în arșița durerii iubirii de atât de înalt, încât totul se comprimă,
aerul ca niște chingi mă strânge, și strig, Doamne, lasă-mi trupul,
lasă condorul să privească pământul, cum îl privesc noaptea, în somn,
în zborul meu, deasupra trupului tău, ca fluturi în ploaie de polen.

Lasă-mi, Doamne, trupul și condorul să treacă dincolo de priveștița mută
a zvârcolirii, cu toți șerpii simțurilor ce-mi sfredeleau viscerele și creierul.

Condorul aduce și iarna, dar atunci nu-l zărești în ninsori, pentru că
ninsorea vine din ceea ce scuturi tu, suflete, când îngerii trec ca niște
condori prin dreptul meu și mă strigă, și mă stăgă, și mă strigă...

Lasă-mi, Doamne, trupul și condorul, atât mi-au mai rămas, când sufletul
pleacă vagabond în căutare de smirnă și plângere a trupului gol.
Lasă-mi, Doamne, sufletul și condorul, să se veselească acum, în
cea mai minunată clipă a scrisului meu, când nu știu cine pe cine învinge.

Vânătoare interzisă

Printre copaci liane din părul tău strălucesc cum ochii de lupi în noapte,
alunecând în gânduri spre adânci oglinzi, prin care alunecă departe spre ce-i născut
în calculele mele de întins
o combinație știută de moarte,
în elan de fiare sălbatice.
Te apropii, și frunza în formă de copac va răscoli amintiri de mugur
pe chipul tău; val după val, cărări după cărări se vor ghemui la picoarele mele
și vor dori explozia de durere a unui cerb lovit din senin, ca mine,
sub un clopot de ciupercă roșie.
Aștept vânătorul priceput
în desfacerea lianelor și umbrelor culcate peste spinii din pielea de arici, trecând în pușcă,
trecând în glonț, trecând în ideea de moarte ochită într-o culcare a cătării în care
nu poți ucide zeii singuri, vagabonzi..

Deasupra tranșelor negre

Ochiul îngheață pe drumul neînflorit de piatră,
picioarele nu încetează în zbor salbatic

deasupra tranșelor negre.

Ochiul-culoare și mâna de pipăit și apucat,
zbatere în praf de sticlă pisată pe aripi,
în foc rotund mă ocolești, mă risipești,
nu mai știu cărarea spre iad, nu mai știu cărarea spre nisipul ideilor tale.

Malul mă apără trecător în fuga mașinii fără șofer, teleghidată de neuronii încolțiți și înfrunziți, nevăzuți.

Ce trup rămâne în ochiul înghețat, când crima se poate reconstitui? Dacă a fost crimă,
sau prea mult zbor deasupra tranșelor negre,
fără niciun semn de întrebare...

Incertitudini între copertele de viață

După vârtejul crengilor și spărturi de împletiri negre și albe
spre zi, noi suntem, repeți, noi suntem ploaia și ninsorea, vântul și ceața,
drumul lung al apelor în apă răstunată,
de gânduri în trupuri zvârcolite din picturi rupestre, în picturi murale,
cu drum tăiat spre un centru ce nu-l găsim niciodată; dar nebunește căutăm
după fumul de tămăie o descântare tocită de iubire și durere între copertele
de viață, cu un ciocan mănuit meșter, la intervale egale, și sunete de buhă.

Noi suntem, cu toate, de a exista lovituri în mări de venin
spre alte autostrăzi imaginare ale cerului,
sau între pământ și dorință-
noi suntem toate acestea
după ce dirijorul ne-a lăsat singuri.

Trupul meu în formă de pasăre

O pasăre a crescut în mine,
o pasăre a luat forma trupului meu,
s-a hrănit cu albastru de cer și apă turbure de mare,
până ce mâinile tale s-au apropiat să mângâie pletele-pene,
iar atunci zbaterea sufletului și-a topit inima și treptat, precum viermele săturat de frunze de dud a devenit fluture,
a devenit pasăre trupul meu,
și mă rog de trupul-pasăre,
cum mă aplec în genunchi în fața unui munte,
să zburăm odată, să ne luăm zborul în curgerea vântului răscolitor de săruturi,
uitând că mai avem pământ în noi,
uitând, doar cerul a rămas din noi,
aripă în aripă, inimă în inimă, zbor în zbor,
iar tu privești planarea noastră și plângi după o casă în formă de cuib.

Mihaela Aionesei

Pământul ca un măr roșu colcăind de furie

Sângerăm ca fiarele prinse în laț
între da și nu
între vină și inocență
între păcat și rugă
între lumină și umbră
între ieri și azi
între credință și necredință
între iude și farisei
între Dumnezei și zei.

Ordinea în care ne devorăm slăbiciunile nici nu mai contează când dihoniei îi ridicăm o cetate cu orice preț.
Zăbovim pe căi bătătorite și întoarse de la inimi.
Cu pinteni de aur călcăm apăsător să aducem elogiul orgoliului veteran.

Bieți combatanți ai darului primit la naștere rostogolind himere în tranșee inventate
fără să vedem orizontul cu cârdul lui de îngeri rămași fără aripi
doar doar vom îndrăzni să ieșim din orbirea milenară a lutului.

„Cineva a nveninat fântânile omului.
Fără să știu mi-am muiat și eu mâinile în apele lor.”

...Și-n timp ce sorbim de zor din pântecul primitor, pământul devine un măr roșu de furie colcăind ca un vulcan de nelegiuiri.

Patruzeci de zile și patruzeci de nopți

De patruzeci de zile și patruzeci de nopți urc pământul e tot mai departe –
un ochi de greiere căzut într-o floare acoperită de mască.

De patruzeci de zile și patruzeci de nopți întorc sabia pe o parte și pe alta sângerez în tăișul ei să nu-l înfig în umbra celor care mi-au întors blestemând spatele.

De patruzeci de zile și patruzeci de nopți citesc să mi se întipărească bine porunca a doua:
„Să-l iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”.
Mi-e cea mai dragă când simt tăișul pumnalului înfipt în spate
sângele curs ca un Iordan nesfârșit se face.
În pântecul lui vin mulții să se scalde cei puțini se străduiesc să-l încapă.

Patruzeci de zile și patruzeci de nopți treierând în mijlocul iernii neghina am văzut în măruntaiele cerului făcându-mi semn – Lumina.

Patruzeci de zile și patruzeci de nopți am dus și crucea și sabia și Psaltirea apoi m-am oprit și-am mușcat inima unui fruct și el căzut.

Restituiri

Nicolae Scurtu

Întregiri la biografia
lui Nicolae Manolescu

#Biografia istoricului și criticului literar, eseistului și memorialistului Nicolae Manolescu (n. 27 noiembrie 1939, Râmnicu Vâlcea, jud. Vâlcea) conține câteva necunoscute, ce se impun a fi elucidate printr-un permanent recurs la sursele primare. Și nu numai.

Un aspect este cât se poate de elocvent. Într-una din evocările recente, publicate în revista *România literară*, afirmă că cei ce au contribuit la «portretizarea» sa la securitate ar fi unii dintre membrii familiei soției.

Faptul acesta nu se verifică și, firește, este inexact. Cei care l-au livrat, sistematic securității timp de cincizeci de ani, făcându-i fișe și note informative, sunt câțiva colegi, critici literari, despre care, încă, se știu prea puține lucruri. Oricum, deși nu-i plăcut, interdicțiile s-au ridicat, documentele se studiază și se va afla în curând totul.

Epistolele pe care le public acum, întâia oară, sunt trimise criticului și istoricului literar Adrian Marino care a fost solicitat să colaboreze la *Revista Nouă*, pe care o pregătea, la Câmpina, tânărul Nicolae Manolescu.

Regăsim în paginile acestor epistole impresii și aprecieri privitoare la monografia *Alexandru Macedonski*, la ediția de opere Macedonski, la incitantă carte, *Lecturi infidele*, trimiteri la eseuri și studii critice franceze, precum și la unele traduceri și lecturi.

Adrian Marino îl invită să colaboreze la revista *Cahiers roumains d'études littéraires* (1973-1993), unde întâlnim câteva prețioase articole și eseuri ale criticului bucureștean.

Opiniile lui Nicolae Manolescu, din aceste epistole, privitoare la Al. Balaci, Eugen Simion, Al. Dima, G.C. Nicolescu și, desigur, la Matei Călinescu sunt juste, inatacabile și, în timp, nu s-au schimbat câtuși de puțin.

[București], 7 decembrie [19]65

Dragă domnule Marino,

Mă simt dator cu o explicație. În ziua în care v-am telefonat la Cluj, fusesem la *Gazeta literară* și văzusem sub sticlă, pe biroul lui Simion, adresa d[umnea]v[oastră] din Cluj.

Nu mai țineam minte exact ce scrisesem pe plic, dar aveam impresia că am pus Rákótzky, nr. 2 și atunci am vrut să mă lămuresc... Vă mulțumesc pentru interesul pe care mi-l arătați, dar faptul că v-am trimis cartea nu trebuie să echivaleze pentru d[umnea]v[oastră] cu obligația de a scrie despre ea!

Natural, aș voi o opinie și m-aș bucura să mi-o comunicați, cât de sincer, la prima noastră întrevvedere. Știu, vai, foarte bine ce cusururi are cartea și astăzi aș scri-o cu totul altfel.

Bănuiesc că orice autor are sentimentul că opera

28 12 65

Dragă domnule Marino,

Am primit cartea și vă mulțumesc. Am parcurs-o în fugă, mai rămâne să fac o lectură... cu creionul în mână. Oricum surprinzătoare. M-am liniștit pe deoparte, m-am tulburat pe de alta. M-am liniștit cu „infidelitatea”: el se referă la autorii care se recitesc pe ei. Într-un fel ar constitui cel mai bun răspuns pentru d[umnea]v[oastră] cel erudit din *Gazeta literară* care crede că scriitorul trebuie să aibă rezultate fidele intențiilor spre a se putea... controla etc... M-am tulburat cu alte coincidențe (ar fi prea mult de scris aici) din cale afară de ciudate.

Despre R[evista] N[ouă], vești bune. Poate ne vom ține de cuvânt să apărăm la 15-20 octombrie cu numărul de probă.

Vă trimis răspunsul lui Perpessiciu: dacă vreți să-l vedeți publicat încă anul acesta, nu vă pot promite.

În orice caz aș încerca să fac o rubrică sistematică.

Sărutări de mâini doamnei, cu prietenie,

N. Manolescu

publicată nu-l mai reprezintă, că aparține adică trecutului. Înșă în cazul volumului nostru există câteva împrejurări (de altfel, le cunoașteți) care fac să apară cartea la aproape doi ani de când a fost concepută.

Am modificat pe parcurs enorm de multe lucruri, am rescris capitole întregi, am gândit altfel chiar structura cărții, dar n-am putut-o revedea până în amănunte.

Sentimentul că nu mă regăsesc în ea e, cred, mult mai exagerat decât ar fi fost în altă situație, normală. Ce să mai spun... Ceea ce ar fi fost în vara lui 1964 un act de curaj și de pionierat, este azi numai o lucrare onorabilă, poate cu meritul că n-a făcut concesii acolo unde era imposibil să nu facă!

Îmi scrieți că între 13-19 decembrie sosiți în București. Aș vrea să ne vedem și poate că vom reuși.

N. M[anolescu]

[București], 28 septembrie [19]66

Dragă domnule Marino,

Am primit cartea și vă mulțumesc. Am parcurs-o în fugă, mai rămâne să fac o lectură... cu creionul în mână. Oricum surprinzătoare.

M-am „liniștit” pe deoparte, m-am tulburat pe de alta. M-am liniștit cu „infidelitatea”: el se referă la autorii care se recitesc pe ei.

Într-un fel ar constitui cel mai bun răspuns pentru Liiceanu cel erudit din *Gazeta literară* care crede că scriitorul trebuie să aibă rezultate fidele intențiilor spre a se putea... controla etc...

M-am tulburat cu alte coincidențe (ar fi prea mult de scris aici) din cale afară de ciudate.

Despre *R[evista] N[ouă]*, vești bune. Poate ne vom ține de cuvânt să apărăm la 15-20 octombrie cu numărul de probă.

Vă trimis răspunsul lui Perpessiciu: dacă vreți să-l vedeți publicat încă anul acesta, nu vă pot promite.

În orice caz aș încerca să fac o rubrică sistematică.

Sărutări de mâini doamnei, cu prietenie,

N. Manolescu

[București], 16 decembrie 1966

Dragă domnule Marino,

Am primit azi amândouă plicurile. Vă mulțumesc și pentru unul și pentru celălalt. Mă interesează într-adevăr articolele în copie, de care aveam idee, dar nu le citisem.

În legătură cu celelalte, acum. V-am trimis doar ceea ce era cules din *Avangardă*, restul s-a cules probabil între timp, ca, de altfel, și *Autenticitatea*.

Nu e decât o întâmplare că semnătura apare după fragmentul expedit. Nu știu încă în ce „cantitate” vor apărea; depinde de macheta numărului.

În orice caz, dicționarul va apărea sub titlul convenit (*Dicționar de idei literare*) și totdeauna în același loc. Locul, deocamdată, nu-l știu.

Macedonski a apărut în paginile de istorie literară, firec, unde însă n-aș vrea să apară și dicționarul, pentru că, prin natura lor aceste pagini vor fi destinate unor lucrări ample și vecinătatea acestora ar putea stânjeni o rubrică fixă, cu spațiu, și el, aproximativ fix.

Mai e o chestiune: fiind foarte lungi, articolele de

dicționar pun o problemă de paginatie: o pagină de revistă are în jurul a 10-11 foi dactilografiate la două rânduri.

Vă dați seama că va trebui să fragmentăm. Vor apărea, după toate probabilitățile, fiecare în câte două numere. Prin urmare, al treilea, fie tot cu A, fie altceva, cum veți dori sau cum veți avea... inspirație (eu nu am din acest punct de vedere nici preferințe, nici slăbiciune), abia în numărul 5 sau 6.

Evident, dacă le putem comprima în 6-7 pagini fiecare, apar fără fragmentare. Vă rog să-mi scrieți cum credeți că e mai bine să facem.

În funcție de aceasta, comunic și eu mai departe machetatorului. Desigur, discuția e mai interesantă lăsată în largul ei, cu exemple și „incidente” naturale.

A comprima mai e și o treabă la care nu știu dacă vreți (sau aveți dispoziție) să vă înhămați. Dacă e așa, să lăsăm fiecare articol în două numere; poate că, văzând și făcând, vom avea puțină să dăm și într-un singur număr, poate altele vor fi mai scurte. Aștept totuși un răspuns.

În altă ordine de idei: *Tratatul* mă „tulbură” și pe mine: mâine avem o întâlnire cu Al. B., responsabilul volumului 5.

Cum nu mă interesează deloc, voi face ceea ce ați făcut și d[umnea]v[oastră], adică nu mă voi duce pur și simplu!

D. Micu⁵, mi se pare, nu se va angaja nici el; mai ales că e, ca și mine, invitat să se ocupe de volumul ultim, unde, nu prea mai avem ceva de spus niciunul, nici altul.

Al. D.⁶, care v-a scos articolul, mă „lucrează” sistematic și pe mine. După comunicarea de la cercul șt[iințific], m-a „părât” la un loc bine ales că, sub intolerabila neutralitate a decanatului, pun în circulație teze idealiste, agnostice și așa mai departe.

Lovitură sub centură! Voi publica textul în n[umăr]r[ul] 2 al R[evistei] N[oi]. Amuzant e că d[omnu]l G.C.N.⁷, fiind decan, n-a putut (nu poate) lua atitudine pe față, trebuind să arbitreze. Situație din cele mai nostime!

În legătură, acum, cu alte „colaborări”. De-ați fi fost la cercul cu pricina, ați fi văzut că între E.S.⁸ și chiar M.C.⁹ și mine nu e cu puțină o colaborare.

Acești domni sunt într-atât afectați de anume lucruri care mă privesc (mărunțișuri, în fond, de exemplu și împrejurarea de a fi fost, strict administrativ!, centrul discuției din seara comunicării) încât mă urăsc, mă detestă, ar voi să nu exist.

E.S. n-are ochi să mă vadă. Eu sunt un om necrispat și i-am cultivat chiar când îi știam „supărați”.

Dar vă mărturisesc că (fiind probabil și prea hărțuit și obosit) nu mai am nici răbdarea, nici dispoziția să le iau în seamă susceptibilitățile.

E.S. e un Al. P.¹⁰ mai tânăr, de un orgoliu patologic care mă irită, înainte de orice, din punct de vedere... estetic.

Orgoliul omului remarcabil trebuie să fie senin, o detașare de convulsiile sociale. „Masca de oameni bolnavi de ficat pe care Al. P. și E.S. o au e (să nu zic vorbă mare) dizgrațioasă”.

Sunt de acord că nu știm să colaborăm, până la un punct. Cu d[umnea]v[oastră], sper, colaborez în formele cele mai dezinteresate (dacă lăsăm la o parte interesul cultural) și mai necrispat. Cu D. Micu, la fel.

Și, probabil, și cu alții, tineri sau foarte tineri, cu care am realizat efectiv două numere de revistă. Vom fi biruiți de C.R.¹¹ et comp. sau de G.C. Net comp.? Se prea poate, dar convingerea mea intimă e că vom birui noi.

Suntem înconjurați și de oameni care ne prețuiesc, uneori apropiindu-se de noi „instinctiv”, ori prin bun simț; nu cred că suferim de izolare. Oricum ar fi „optimismul” meu e disperat și teribil.

Dacă aș ști precis (cum?) că vom pierde partida și încă n-aș crede. Am nevoie de această „iluzie” spre a gândi.

Nu vreau să spun că refuz din principiu colaborările de care-mi vorbiți: dar trebuie mai întâi să mă vindec de obsesia unor anume chipuri și maladii (ficatul, mai ales, e de vină, domnule Marino!).

Bat câmpii, cum vedeți. Vă voi ține la curent cu toate.

Sărutări de mâini doamnei, cu salutări prietenești,

N. Manolescu

* - continuare în pag. 11 -

7 10 65

Dragă domnule Marino,

Mă simt dator cu explicație. În ziua în care v-am telefonat la Cluj, fusesem la *Gazeta literară* și văzusem sub sticlă, pe biroul lui Simion, adresa d[umnea]v[oastră] din Cluj. Nu mai țineam minte exact ce scrisesem pe plic, dar aveam impresia că am pus Rákótzky nr. 2 și atunci am vrut să mă lămuresc... Vă mulțumesc pentru interesul pe care mi-l arătați, dar faptul că v-am trimis cartea nu trebuie să echivaleze pentru d[umnea]v[oastră] cu obligația de a scrie despre ea!

Natural, aș voi o opinie și m-aș bucura să mi-o comunicați, cât de sincer, la prima noastră întrevvedere. Știu, vai, foarte bine ce cusururi are cartea și astăzi aș scri-o cu totul altfel. Bănuiesc că orice autor are sentimentul că opera

publicată nu aparține adică trecutului. Înșă în cazul volumului nostru există câteva împrejurări (de altfel, le cunoașteți) care fac să apară cartea la aproape doi ani de când a fost concepută. Am modificat pe parcurs enorm de multe lucruri, am rescris capitole întregi, am gândit altfel chiar structura cărții, dar n-am putut-o revedea până în amănunte. Sentimentul că nu mă regăsesc în ea e, cred, mult mai exagerat decât ar fi fost în altă situație, normală. Ce să mai spun... Ceea ce ar fi fost în vara lui 1964 un act de curaj și de pionierat, este azi numai o lucrare onorabilă, poate cu meritul că n-a făcut concesii acolo unde era imposibil să nu facă!

Îmi scrieți că între 13-19 decembrie sosiți în București. Aș vrea să ne vedem și poate că vom reuși.

Cartea de poezie

Ottilia Ardeleanu

Visul literelor de a ajunge cuvinte

Mihai Păcuraru scrie o poezie a interiorității, cel puțin în recentul volum, **kilometrul zero și alte poeme**, apărut la editura Neuma, Cluj, 2021. Reperul este simplu de ghicit, **kilometrul zero**, apelând la un sistem de coordonate spațiu-timp prin propria ființă, la care se raportează, cu acuitate, cuvinte, sentimente, trăiri învelite în staniolul unei metafore de un luciu straniu. Da, **straniitatea** este o strategie a acestui volum în care teluricul se combină cu celestul în proporții alchimice mult gândite. Nu degeaba amplifică autorul, între paranteze rotunde, matematic adică, **tandemul interior-exterior**. „crezi cu ceea ce vezi: un ochi e în tine, un ochi e înafară” / **kilometrul zero**. Pe undeva, acest vers îmi pare o trimitere biblică, privind crezul, credința: să crezi, fără să vezi. Numai că omul este mereu un toma. El trebuie să vadă, să audă, să atingă. De la acest kilometr zero al ființei, viața merge încotro o duce așa. „**Firul are libertatea de-a se lungi**” / **altă încăpere din labirint**. Pe drumul existențial, de-a lungul acestui fir, încep căutările, cunoașterea, curiozitatea împletite cu oniricul. Este, de fapt, creșterea sinelui, în afara ființei. Poetul se salvează prin aceste două locuri, comutând când înăuntru, când înafară, căutând acea liniște pe care nu întotdeauna o găsește în eul său.

Poezele din acest volum se înlanțuiesc nu numai prin reperul considerat, ci și referențial, repetând ori preluând ca pe un laitmotiv, câte un cuvânt anume. Spre exemplu, poemul **Insectar cu omidă și flutur** își are cheia în cuvântul **insectar**, cu care se și încheie; următorul poem, **Temelie pe așchii de idei**, pare să fi fost provocat a aranja în fel și chip insectarul din poemul precedent: „**Așchii de idei mi se înfig gândaci în creier/ insectar topit în sânge**”. La fel, într-o recurență precisă, apar cu semnificativitate și metafore, alte cuvinte precum: **banal, sânge, avioane...**

Acest **zero** revine și revine obsesiv în poezia lui Mihai Păcuraru. Este un punct, o idee, o clipă, un început de la care întâmplările par să se deruleze irațional și totuși poetul caută acel echilibru uman și poetic. El se folosește de un „**alfabet al mâinilor**” celor cunoscătoare de cuvinte, mâini brave, dătătoare de viață și sens, pe care poetul le compară cu pădurile.

Uneori, poeziile sale îmi par niște taine care urmează un ritual. Accentuarea bazarului prin repetiția precisă a unor cuvinte face din această poezie un loc de meditație. În plus, în poezia lui Mihai Păcuraru dau mereu peste o neliniște. Aici se rotesc vulturi, zbirăi șoimi, curg zgomotoase cascade, e o agitație universală continuă, ceea ce satisface neliniștea interioară.

Poezia lui Mihai Păcuraru îmbină descântecul nedesuet cu semne zodiacale, este proiectată într-un timp în care se poate metamorfoza în coloristica și plinătatea unui loc

verde, imaginat ca o pădure, el însuși devenind unul dintre pomi, chiar și casele sunt inchipuite păduri. Poetul ia ca reper, vasăzică din nou **kilometrul zero**, pomul vieții, pentru că, citez: „**eu devenisem, pe rând, și frunze și flori și fructe**” / **mayday**, considerând etapele vieții ca părți din componența arboreului. Constat că poetul folosește adesea cuvinte compuse, vocabule alăturate, combinate, legate prin cratime, este cu adevărat un „**dresor de cuvinte**” pentru a nuanța și a stiliza discursurile sale, pentru a le da forță imagistică și semantică: **lemmele-jar, casele-pădure, oameni-gunoi, clepsidra-femeie, dealuri-pereți, jungla-pământ, odată-banal, fortăreața-sirenă, taximetre-lămâi, ochiul-culoare, terase-aerodromuri** etc.

În acest volum, **repetiția** cuvintelor ori expresiilor este obsedantă, dar așa poetul mărește și forța lirică, situația dramatică ori efectele vizuale: „**La cap e potolirea formei/ la cap e potolirea văzului...**” / **La cap e potolirea formei/ La cap e potolirea trupului și lutului diform.**” / **Potolirea trupului din pânzele lui Picasso**; „**Totul pe un drum coboară, totul pe un deal coboară, și nu înțelegi de ce/ frumusețea se alege treptat dimineața/ iar seara, romantic, te agăți de mătasea cuvintelor/ și plângi până dimineața/ într-un con de umbră/ într-alt con de umbră păzită/ de lei de piatră în morminte sculptate.**” / **Scriu totul pe un drum cu pâine și vin**; „**Albinele țes mortului giulgiu de ceară și de miere/ ultima femeie naște în oglindă/ prăbușită în mama ei din altă oglindă/ de la kilometrul zero, unde veghez zi și noapte...**” / **Salcâm ridicat și desfacerii/ O singură pasăre, un singur ou, „dorință”, „tândări de oglinzi” / Chipul descifrat în tândări de oglinzi**; „**E mult păcat în primul păcat, prea mult păcat, greu păcat/ nimeni nu va cântări și nimeni nu va ști cât pământ/ curat, de început, prețuim moneda de schimb, monedă/ convertită în pâine și în vin, pelin de înecat șarpele/ și piatra ce voi încerca să o fur/ păzită de el, șarpele/... E mult păcat în primul păcat, și eu cred/ că Dumnezeu a scăpat o lacrimă/ atunci când frământa țărâna pentru ai.**” / **Când frământa țărâna pentru rai.**

Unele poezii din acest volum dau impresia unor pasteluri în vers liber cu o cadență plăcută, peisaje molcome în care poetul se introduce pe sine ori prezintă alte personaje cu roluri precise care să evidențieze atitudini, stări, ori în care include divinitatea. Ușor onirice, versurile imprimă o frăgezime a trăirilor personale ale autorului.

Volumul este conceput în 3 părți aproape egale, numite, cum altfel decât **kilometrul zero, unu și doi**, precedate de câte un motto reprezentativ conținutului fiecăreia dintre acestea.

Kilometrul 2 este locul existențialului, poetul coboară mai adesea pe pământ, introducându-ne în lumea domestică, a rufelor „**spălate în spuma dorinței de-a le da dracului/ cu apă, spumant și ceval/ ce nu mă interesează**” / **Un film existențial**; ori ne arată „**nesfârșita grădina, cu sau/ fără fantomele celor ridicați într-un moment/ de neatenție dintre noi**” / **Un film existențial**. Deloc patriarhal, spațiul existențial este demistificat, pare a se desfășura într-o lume în care dansul și cântecul fac viața mai accesibilă, și totuși, poetul demonstrează că nimic nu este frumos, deplin, decât în context biblic, lucru pe care îl relevă într-un mod rafinat, ca făcând parte din cotidian, ca fiind oricând la îndemână: „**... Amalia cântă că Dumnezeu/ a lăsat o cadă și pe noi toți în ea/ lângă un pahar cu vin și bucăți de iubire...**”. Simetria acestor trei versuri, - de ce trei, nu e cazul să mai spun -, începute și sfârșite cu puncte de suspensie, momente de respiro și meditație, versuri care încheie poezia **Uma casa portuguesa**, este chiar expresia ritualului Cinei celei de taină. Existența descrisă de Mihai Păcuraru este în mișcare, acel ceva viu, este un drum, o cărare, un dus-întors, o înșurubire de borne statice și mai ales umane, în fond, kilometrul-laitmotiv este cel care imprimă mișcare, dinamism, acțiune! Descrierea mișcării, a umbrelului poetic - i-aș zice eu -, se face nu numai la nivel de substantiv (cărare, drum), dar și mai pregnant prin verbe (a aluneca, a urca, a se lăsa la vale, a alerga, a așterne, a urca, a veni, a trece, a se roti, a zburda, a popula etc.) În poezie, poetul urmează calea Ariadnei, pentru acel dus-întors, din creion ori tastatură, pentru neuitarea punctului de pornire, a kilometrului zero: „**Eu vin la tine, observi cum vreau/ să vin la tine pe un drum ciudat/ presărat cu semințe de epiteie și/ metafore, pentru a cunoaște/ întoarcerea mai plină, cu o lună/ portocalie de mulțumiri fugare.**” / **Fiind hotărât de dus și de întors**. Despre întreg ciclul vieții: naștere, copilărie („**... dincolo de efectul culorilor/ pe care le plimbi cu trăsura prin văile ciudate/ de-a visul de copil și de mai mare de copil naiv/ prin zăpadă și moloz, înjurând păsările/ că au aripi.**” / **Să treci spre creta dimineții**), tinerețe, maturitate, moarte și despre sentimente cruciale cum este iubirea („**de la kilometrul zero pornește iubirea**” / **Catren ori cinci**) poetul ilustrează în mod original, fără apăsări și excentricități, păstrează o tonalitate constantă a discursului, presară emoție în doze confortabile și sensuri filozofice fără a trebui să despice firul în patru.

Capitolul al treilea este introdus de un motto din Georg Trakl: „**Credință, speranță! Te salut, cimitir singuratic!**”. Fără a citi încă vreo poezie de aici, se întrevide o abordare filozofică și încifrată a discursurilor, cu bătaie lungă în zonele credinței, speranței și singurătății, luate ca

trinitate. În acest sens, titlurile însele creditează acest motto, desigur în matrice metaforică personală: **Cămașa primordială a melcului, lertare în fața unui munte, Ce este dincolo de șarpe, Nu au învins imaginile de paradis, ci de fiu rătăcitor, Sângele meu, sâracul, Aproape de bornă, plâng ca un prost, Când frământa țărâna pentru rai și altele**. Precum în întreg volumul și kilometrul doi este îndestulat de bogăția numelor amintite ori reliefate de Mihai Păcuraru, autori și personaje cunoscute ale artei și culturii universale: Hemingway, Beethoven, Labiș, Picasso, Don Quijote, Camus, Jean-Francois Champollion. Poetulului îi place jocul de cuvinte, aranjarea lor astfel încât să creeze din joacă acel vino-noaa, să te atragă la lectură, cumva interactiv, așa cum valorifică efectul în poezia **Visul literelor de a ajunge cuvinte**. Inspirat, titlul este unul mareț, al oricărui scriitor: „**și tata și mama/ m-au zămislit ca eu să visez un vis, iar visul să nu fie vis/ ci să fie vis în alt vis de-a viața.**” Mi se pare una dintre poeziile cele mai relevante ale volumului, pentru că denotă drumul anevoios spre poezie, de la nașterea sa și până la așezarea între copertele unei cărți, când devine nemuritoare și se transformă în bun spiritual-cultural pentru cititori. Felul cum este abordat traseul viață-moarte este interesant aici. Aș îndrăzni să spun că poezia este considerată o creație similară cu aceea divină. Autorul se învrednicește să scrie poezie despre poezie în numeroase rânduri. Despre poezie, se manifestă, pe bună dreptate, în propria ființă. Poezia îi curge prin sânge, o atestă chiar versurile: „**Ce mașinărie distruge poezia/ că poezia e atât de rotundă/ că poezia e tot-cuprins/ necuprins/ diluat în durere și iubire.**” / **Sângele meu, sâracul, dar și ultimul titlu din volum: Cuvintele se scriu din venele mele.**

Mihai Păcuraru scrie o poezie a sinelui, discret cadentă.

„Poezia este creația ritmică a frumuseții în cuvinte”, spunea faimosul Edgar Allan Poe.

trinitate. În acest sens, titlurile însele creditează acest motto, desigur în matrice metaforică personală: **Cămașa primordială a melcului, lertare în fața unui munte, Ce este dincolo de șarpe, Nu au învins imaginile de paradis, ci de fiu rătăcitor, Sângele meu, sâracul, Aproape de bornă, plâng ca un prost, Când frământa țărâna pentru rai și altele**. Precum în întreg volumul și kilometrul doi este îndestulat de bogăția numelor amintite ori reliefate de Mihai Păcuraru, autori și personaje cunoscute ale artei și culturii universale: Hemingway, Beethoven, Labiș, Picasso, Don Quijote, Camus, Jean-Francois Champollion. Poetulului îi place jocul de cuvinte, aranjarea lor astfel încât să creeze din joacă acel vino-noaa, să te atragă la lectură, cumva interactiv, așa cum valorifică efectul în poezia **Visul literelor de a ajunge cuvinte**. Inspirat, titlul este unul mareț, al oricărui scriitor: „**și tata și mama/ m-au zămislit ca eu să visez un vis, iar visul să nu fie vis/ ci să fie vis în alt vis de-a viața.**” Mi se pare una dintre poeziile cele mai relevante ale volumului, pentru că denotă drumul anevoios spre poezie, de la nașterea sa și până la așezarea între copertele unei cărți, când devine nemuritoare și se transformă în bun spiritual-cultural pentru cititori. Felul cum este abordat traseul viață-moarte este interesant aici. Aș îndrăzni să spun că poezia este considerată o creație similară cu aceea divină. Autorul se învrednicește să scrie poezie despre poezie în numeroase rânduri. Despre poezie, se manifestă, pe bună dreptate, în propria ființă. Poezia îi curge prin sânge, o atestă chiar versurile: „**Ce mașinărie distruge poezia/ că poezia e atât de rotundă/ că poezia e tot-cuprins/ necuprins/ diluat în durere și iubire.**” / **Sângele meu, sâracul, dar și ultimul titlu din volum: Cuvintele se scriu din venele mele.**

Mihai Păcuraru scrie o poezie a sinelui, discret cadentă.

„Poezia este creația ritmică a frumuseții în cuvinte”, spunea faimosul Edgar Allan Poe.

Întregiri la biografia lui Nicolae Manolescu

- continuare din pag. 10 -

[București], 31 mai 1967

Dragă domnule Marino,

Vă rog iertați amânarea, peste măsură, a răspunsului și a expedierii cărții. O situație excepțională m-a adus de câțiva timp la Sibiu și, cartea fiind împrumutată cuiva, n-am putut-o trimite la vreme.

Prin telefoane și corespondență am obținut-o înapoi (eu uitasem că am împrumutat-o și, ceea ce e mai grav, cui anume!).

V-o trimit deci urgent (dacă se mai poate zice așa) și sper că vă va folosi. Am primit și eu cartea de la d[umnea]v[oastră] și sper să o „fișez” în cel mai scurt timp posibil și să v-o înapoiez.

În legătură cu Alain Robbe-Grillet și cu amicul Matei Călinescu vă voi scrie, în curând, mai pe larg, câteva lucruri foarte „interesante”.

„Amicul” vrea să devină un personaj „caragialesc” și nu se dă în lături de la nimic spre a-și merita... locul!

În rest, toate normale. Aștept curios continuarea ediției M[acedonski] și mai ales monografia.

Am citit prefața doamnei d[umnea]v[oastră] la **Gumele**¹² cu mult interes. Nu știu deocamdată cum e traducerea lui Tepeneag.

Individul (Robbe-Grillet) e un limbic profund plicticos și mai cu seamă superficial. „Cota” lui în Franța e, de altfel, foarte scăzută, după informațiile mele.

Cu prietenia de totdeauna,
N. ManolescuP.S.
Duminică, 4 iunie, sunt la Câmpina.*
[București], 23 februarie 1968

Dragă domnule Marino,

Am trimis un pachet cu cărți: cele trei de care a fost vorba, plus revista **Critique**, numărul pe decembrie, în care se află un articol al lui Butor despre critică (nici n-am apucat să citesc restul) și **Les chemins actuels de la critique** pe care mi-ați cerut-o în scrisoare. Ați primit?

Între timp (adică după expediere) am găsit... Barthes (exemplarul meu). Dacă exemplarul pe care vi l-a trimis Micu e în stare bună, și dacă vă convine, păstrați-l, eu i-l voi da lui pe acesta. De nu vi-l trimite.

Din lista de cărți ce mi-ați scris, m-ar interesa câteva: Regnard (Sainte-Beuve), Michaud (Mallarmé, eventual Prévert și Faguet). Restul, am și eu.

Așa cum propuneți, rămânem pe mai departe în „convenția de colaborare”.

Aștept o veste, când sosiți în București. Programul meu e marți (după masă), miercuri, seara, după 18) și câteodată vineri (1, 15, 29 martie, deci, la două săptămâni).

Închei și vă îmbrățișez prietenește,
N. ManolescuP.S.
Uitasem: am primit cele două extrase. Mii de mulțumiri. Vi le voi înapoia pe toate foarte curând.

N.

*
București, 16 mai [19]73

Stimate domnule Marino,

Am întârziat câteva zile cu această scrisoare de răspuns, pentru că am sperat să vă pot da și un termen pentru angajamentul meu în chestiunea articolului.

Din păcate, nici astăzi nu pot spune cu siguranță când voi putea fi cu textul gata, în primul rând pentru că, neavând cartea (am făcut-o cadou la Padova unui poet tunisian!), nu știu de unde mi-o voi procura.

Note de lectură

Nicolae Dina

Poezia – hrana spirituală a omenirii

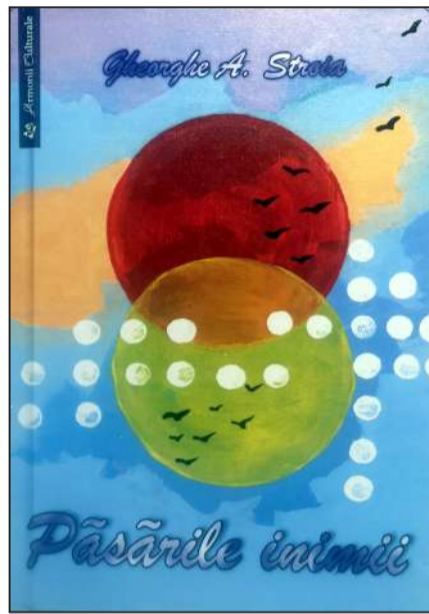
„Dar, Poezie există- / De-i veselă, tristă, / De Poeți subjugată, / De doruri călcată, / În inimi curate-I / Senin și Dreptate” își răspunde la propria întrebare-titlu, sub care apar gândurile, reflecțiile și opiniile despre rostul Poeziei și menirea Poetului (două substantive comune însuflețite prin scrierea cu majusculă inițială) în viața întregii omeniri, **Gheorghe A. Stroia**, personalitate plurivalentă (prozator, publicist, poet, pictor, exeget literar și de artă, promotor literar și cultural, editor) a culturii, artei și literaturii române promovate din Adjudul devenit un fel de *axis mundi* pentru aceste domenii ale vieții spirituale. Aici ființează și editura sa, ARMONII CULTURALE, la care își publică volumele, cel mai recent fiind **Păsările inimii** (2021), cu versuri izvorând din inima caldă și sinceră, din sufletul sensibil ale unui creator care a înțeles că „doar inima știe ce este zborul, / doar zborul știe cum să ajungă la inimă, / fiecare dintre noi e dator unui zbor, / dar mai ales unei inimi ...”, stihuri așezate drept motto al unei cărți pline de înalte și vibrante sentimente de dragoste pentru familie, pentru țară, pentru întreaga umanitate, venind „în licări de lumină, desprinse din stele, / pe valuri mari de cântec și doruri după ele”.

Sub imperiul timpului („Pe aripi de Timp, / zburăm / mai sus, tot mai sus”), care nu iartă „până când / începe să ne doară / clipa”, dar de la care așteptăm răbdare și liniște atunci când ni se pare că ne ajunge din urmă și „cerem adăpost” tot „în brațele Timpului”, dându-ne seama că „-am irosit / inconștienți” (*Timpul*), două sunt temele majore ale volumului lui Gheorghe A. Stroia.

Prima, anunțată încă din cuvântul-înainte al autorului (*De ce mai avem nevoie de poezie?*), un eseu dedicat Zilei Mondiale a Poeziei (21 Martie), este reprezentată de prezența, utilitatea, rostul Poeziei și menirea Poetului în viața de zi cu zi a fiecărui om, căci „pâinea și apa imaterială a Poeziei” sunt la fel de necesare precum „hrana aceea strict materială a trupului”, pentru că ea este rodul visării Poetului dăruit de Dumnezeu cu „talant”, visare în care el, ca trimis al acestuia pe pământ, se simte deopotrivă „demiurg, vis, univers, stare, clipă sau eternitate”, toate aceste ipostaze regăsindu-se în versurile sale. Și dacă el, Poetul, n-ar avea „puterea de a o crea”, dar, mai ales, puterea de a o simți”, nici „Poezie n-ar fi, / nici Doină n-ar fi, / nici surâs de copii, / nici Flori, nici Câmpii, / nici Soare pe zare, / nici Marea cea Mare”. Dar Poetul, „bard duos și plin de har”, cu „sufletul [...] blând”, trăind „modestul vis al unei vieți frumoase” în care sălășluiesc „iubirea către toți și toate”, „credința ce vorbește-n pilde” și „prietenia, sinceră, curată, / ce-nseamnă sacrificiu și curaj”, își trăiește „viața ca o apă curgătoare”, fiindcă în „destinul” său „poezia-i sacru sanctuar” (*Îți simt*).

Modelul nepieritor al Poetului îl reprezintă Mihai Eminescu, văzut în „lin zbor de Împărat / de Rege-al românimii sfinte” și „al limbii sacru mire”, cunoscător ca nimeni altul al „bogatului grai de necuvinte” (*Spre care lumi*) și

căruia îi dedică versuri de admirație neprețuită pentru iubirea sa față de neamul românesc („Lumina vie a ta, ce ne înconjoară, / ne arată ce înseamnă să ai neam, / cu care râzi ori plângi, deopotrivă, / chiar dacă flori de ger apar în geam”), dar, mai ales pentru unicitatea lui: „Lumina lină a sufletului mare / ne-a arătat că / Unul e Eminul, / degeaba plângem, / geaba am uitat, / că Nemurirea Lui ne-a înviat suspinul” (*Eminului*). Perenitatea operei eminesciene vine din versurile sale nemuritoare pline de „flori de gânduri luminoase, / tei cu-aromă de iubire / ochi adânci plini de uimire”, fapt ce-l transformă pe creatorul lor în „și

Lucafar, și comoară / ce înfruntă într-o doară / timpul nemilos și rece, / luna nopții ce petrece” (*Eminescu nostru*). Tocmai de aceea, poeții rămân nemuritori „prin vers, / prin gând, / prin irizările raiului / ce te pătrund, / prin Cuvântul care te îmbogățește / și te transformă / în nesticăcioasă / Comoară, / prin Iubirea / datorată urmelor divinului / din tine” (*Te-ai gândit?*).

A doua temă majoră este dragostea, fie pentru toți cei care aparțin familiei sale, căreia, ca „macul / gândului cel bun” și din adâncul sufletului le dorește „culoarea vie, / pe inimi blând / să vă mângâie, / să vă aducă / pace, fericire, / și dulce, dulce / Mântuire!...” (*Maci de gând*). În primul rând, familia înseamnă „adorata mea soție, Maricica”, adică „imaginea mea în oglindă”, „sărutul ce ne unește / și foamea de noi”, cei doi fiind imaginea pământeană a cuplului edenic originar, uniți pe veci de „aceiași vis de aur / care curge / peste limbile ornicului / măsurând dragostea, / prevestindu-i infinitul” (*Îngemănare, ești ...*). Cuplul, realizat din „jumătățile de cer / pe care le-am unit într-un rai, / cu arome de flori”, rai în care s-au născut copiii lor și în care „dragostea / pe care le-o dăruim / și pe care ne-o dăruiesc în fiecare clipă” reprezintă izvorul nesecat de fericire dăruit de Dumnezeu, „care ne binecuvântează / casa, / viața, / zilele și nopțile, / gândurile, / trăirile, / Iubirea” (*Primii 22*).

Femeia adorată statornic înseamnă „sfârșit a tot ce e urât”, căci reprezintă totul pentru soțul iubitor și „nimic nu

poate / să te uite, / nici inima și / nici cuvântul, / doar dragostea / îți e fidelă / și bun amant / îți este gândul” (*Femeie*). Îneșmântați de „amurgul care ne unește, / cu roșul fir al dragostei”, cei doi trăiesc sentimentul cu exaltare în suflet, unde răsună „melodia noastră / pe strunele viorii”, cântată de cea care înseamnă totul, nu numai „noaptea mea / cu visuri de stele, / îmbrăcate în mirese” (*Noapte de foc*), ci și „steaua mea norocoasă / [...] / florile inimii mele, / gândul meu ales, / [...] / fericirea mea întreagă / [...] / bucuria mea, / [...] / nemurirea mea, / [...] / viața mea” (*Steaua mea norocoasă*), trăiri care îi luminează întreaga existență petrecută sub semnul înțelegerii, credinței, comuniunii depline de simțiri, sub semnul dragostei înflăcărare, sentiment căruia îi dă glas prin dialog cu persoana iubită, adresarea la persoana a doua exprimând apropierea sufletească și potențând lirismul, prezent, de altfel, în întreg volumul.

Dar „adorata familie”, căreia îi poartă întreaga sa caldă dragoste, chiar și după ce unii dintre membrii ei continuă să trăiască doar în amintire, precum tatăl, Andrei, trecut la cele veșnice, amintire la care „eu mă cutremur, / iar sufletul îmi / umblă iar smerit”, cel numit cu duiosie „tăicuțul nostru / harnic și puternic, / [...] / cerul nostru drag” (*La amintirea ta*). Aceeași tristețe sfâșietoare este trăită și la amintirea mamei sale, Aurica, trecută și ea în neființă, cea „dulce mamă” care, pentru fiul neconsolat, rămâne o „zeiță / cu plete adunate-n / spic de vânt” și ale cărei lacrimi „ca de rouă / ne sunt iubirea / scrisă în Cuvânt”, a cărei plecare spre cele sfinte le-a lăsat „durerea ca o stâncă” (*Am spus mereu*), ceea ce înseamnă că fiul, cu sufletul „ars ca un pustiu” îi va păstra mereu amintirea: „Măicuță dragă, / scump e chipul tău, / îl port cum raiul / sfânt pe Dumnezeu, / nu pot să îl mai uit / nicidecum, / căci ridurile tale-s / adânci în chipul meu” (*Dincolo de stele*).

Dragostea pentru familia sa este atotcuprinzătoare, deoarece sentimentul său este și unul fratern, surorile fiindu-i la fel de apropiate. Sora „măiastră” Rodica este văzută ca un „câmp de flori, / pe strune / de vioare / [...] / vis alb / în negrul nopții / [...] / paletă de culori / din viața ce ne vede” (*Câmp cu flori*), aceleași trăiri având și pentru cealaltă soră, Cristina, „floare mândră / dor și dor, / [...] / mândră floare / de câmpie”, căreia îi dăruiește „trei smicele-n codru des, / sufletului / tău ales, / un buchet / de stele vii, / din înaltul / ce îl știi” (*Floare mândră*), cu prilejul aniversării zilei de naștere. Nu este uitată nici cealaltă „dulce surioară”, Dorina, a cărei „plecare spre stele” i-a lăsat inima plină de tristețe și de dor, chiar dacă „ani s-au risipit pe drum” și „a trecut o veșnicie” (*Frunză verde de salcâm*).

Desigur că tematica este cu mult mai diversă, iar poemele lui Gheorghe A. Stroia se adresează sufletului, simțirilor, stărilor afective, sensibilității cititorilor, pe care poetul îi îndrumă spre trăirea celor mai calde sentimente, a celor mai înalte idealuri morale și spirituale, a „păsărilor inimii” ca „licări de lumină, desprinse din stele”.

Gânduri de scriitor

Ștefan Mitroi

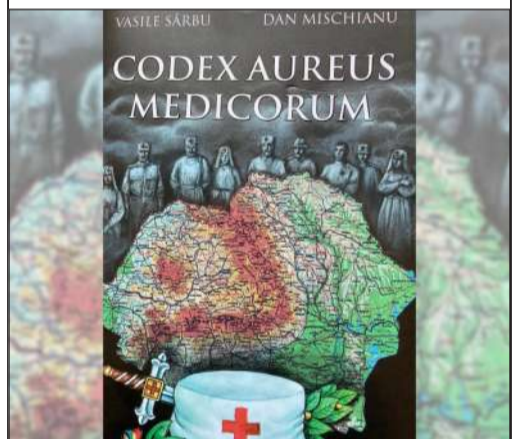
Vindecarea de uitare

Au trecut mai bine de o sută de ani de atunci. Singurul supraviețuitor al acelor vremuri e țara. Oameni au murit. Mulți, cu arma în mână, pentru a putea țara să trăiască. Memoria ei îi păstrează pe toți pururea vii.

Dar memoria noastră, a celor care trăim azi?

Ținerea de minte a inimilor noastre, mai precis, fiindcă de la inimă pleacă totul. Și înțelegerea faptului că apariția unui singur pământ natal și că natal este și cerul de deasupra capului. Și dorința de a te jertfi oricând pentru ele. Și uitarea.

Îndeosebi atunci când ești viu și ai o țară pe care ai primit-o de-a gata de la cei dinaintea ta, bunicii și străbunicii tăi, uiți că n-a început cu tine lumea în care trăiești. Dacă ți-ai învățat inima să privească mai des spre trecut, n-ai uita. Uitarea, oricât ar părea de ciudat, are legătură cu viitorul. Cu drumul spre viitor, mai exact, pe care nu-l poți găsi prea ușor dacă nu pleci în căutarea lui dinspre trecut.

Doi medici străluciți, profesori universitari amândoi, unul la București, celălalt la Constanța, au decis să lupte împotriva uitării, scriind o carte monumentală despre participarea medicilor români la Războiul de Reîntregire a Neamului și la Unirea din 1918. E vorba de Dan Mischianu și Vasile Sârbu și de cartea *Codex Aureus Medicorum*, apărută anul trecut la Editura RAO. O carte de istorie, în primul rând, și abia după aceea, de istorie a medicinei românești. O carte în care se aud mii de inimi bătănd, fiindcă trec prin paginile ei mii de oameni. Și-o fac, de cele mai multe ori, printre gloanțe.

Când spunem inimă, spunem, de fapt, dragoste. Iar *Codex Aureus Medicorum* tocmai asta este, o carte de dragoste. Dar, totodată, și una de învățătură. Pentru că sunt presărate în cuprinsul ei informații cât pentru un institut de statistică sanitară al României din timpul Primului Război Mondial.

Aflăm din lucrarea celor doi doctori de ce boli sufereau românii în epoca respectivă, care era ierarhia corpului medico-militar, care erau serviciile sanitare din marina militară și aeronautică, câți medici, studenți la medicină și farmaciști au căzut pe front. Mai aflăm, nu în ultimul rând, despre neștiuta moarte și înmormântare la Focșani, în 1917, a profesorului german Eduard Buchner, laureat al Premiului Nobel. Precum și că pe documentul de la Trianon, din 1920, și-a pus semnătura, din partea țării noastre, și doctorul Ion Cantacuzino.

Sunt grămezi de informații interesante în această carte. Și mai sunt, pe lângă cele amintite, și bățiile inimii celor doi autori. Fiindcă o carte de dragoste nu poate fi scrisă decât cu dragoste.

Cartea de poezie

Nicoleta Milea

Liniște în strigăt

Cărțile lui Ștefan Mitroi – de poezie, de proză, de dramaturgie – se citesc într-o deplină rezonanță cu înfiorările poetului, provocând uneori o stare de profundă nostalgie, alteori de o insașiabilă emoție, dar întotdeauna într-o atmosferă gravă, pentru că balsamul de viață al vremurilor apuse nu se lasă învins, chiar dacă rămâne tot mai de unul singur, în mijlocul babilonicului haos momentan.

Recentul volum de poeme*, *Pregătiri de înviere*, este o carte reintegratoare, fermecătoare, în care imaginația și seva trăirii se îmbină în cel mai fericit mod, îmbogățind trinitar personalitatea artistică a creatorului ei, în raport cu ireversibilitatea timpului, cu bogăția mirifică a cuvântului, dar și în continua luptă cu sine însuși.

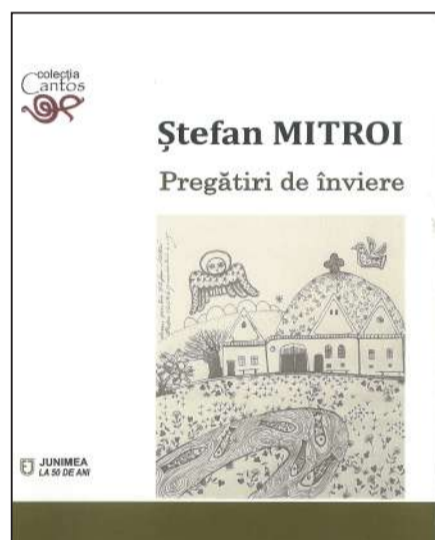
Sentimente de o rară puritate, care ne tulbură și în același timp ne limpezesc sufletul, înalță și se înalță peste frământările condiției umane. Armonizarea cu universul își dobândește sensul prin eliberarea din chingile zădărnice. Și aceasta nu își poate afla începutul decât numai într-un anumit topos, a cărui încărcătură spirituală solidarizează „noaptea când m-am visat iarbă”, cu „mai multe ceruri”: *Poți ajunge nu într-un singur cer/ ci-n mai multe./ așa cum mi s-a întâmplat mie azi-/ noapte/ când m-am visat iarbă./ treceau herghelii de mânji/ peste mine/ gâdilându-mă cu copitele./ Doamne, ce mai râdeam în somn!/ Se auzea până în somnul părinților mei cum râdeam/ și se auzea până în somnul părinților lor/ cum râdeau și ei./ Apoi au venit mamele mânjilor și m-au păscut/ după care m-am visat lapte/ urcând ca o zăpadă caldă spre cer/ spre cerul gurii fiecărui mânăz. (Ceruri)*

Pregătiri de înviere nu este doar o carte. Este locul de întâlnire între două lumi: cea de vremelnică încordare a spațiului identitar/ teluric și cea a trăirii visului/ somnia. Grația ideilor se întrupează în versuri de o rară ingeniozitate. Verbul poeziei lui Ștefan Mitroi se asociază cu metaforele regăsirii de sine pe axa itinerariului liric, după cum este ispitit, atras, fascinat de „liniște în strigăt”. Cât de semnificativă este întrebarea pe care poetul ne-o pune ireal de real: *Nicio diferență/ între cârciumar și poet./ Primul a făcut avere/ turnând apă în vin,/ celălalt a dobândit faimă/ turnând pământul în cer./ moarte în viață./ vară în iarnă./ întuneric în lumină./ liniște în strigăt!/ Cârciumarul/ a fost dibuit/ în cele din urmă/ și vârat în pușcărie./ Poetul/ a scăpat cu fața curată/ până acum./ Oare câți ani de temniță/ îl așteaptă/ când o să-l prindă? (Vinovăție)*

Un fel de protecție a interiorității, de apărare a libertății și de cucerire a timpului se reconstituie în izbânda „meșterului” de cuvinte, Ștefan Mitroi, al cărui simț artistic, neîndoielnic, este înnăscut! Cu iscusințe admirabile, când ludic, în jocul fecund al creației, când

meditativ-filosofic, în trecerea spre lumea de dincolo, pune la vederea cititorului stările împotriva contrariilor care își dispută sufletul: *Ce faci tu toată ziua înăuntrul corpului tău? Mă întreabă cineva./ Mă joc! Ce altceva să fac? Îi răspund./ Mai ies câteodată pe afară, dar fug cât de repede pot înapoi! (Despre mine)*

Intruziunea unei alte realități în lumea obișnuită conduce la dispariția limitelor de timp și de spațiu, facilitează și admite insolitul, care permite pendularea între real și ireal, făcând

credibile perspectivele, pe cât de puternice, pe atât de contradictorii: lumină-întuneric, viață-moarte sau viață-neviață, pământ-cer, liniște-strigăt, născut-nenăscut, zi-noapte, mama-tata, copii-bătrâni, ani-veșnicie etc.

Din realitatea existențială grefată pe imaginarul poetic Ștefan Mitroi selectează și dă concretețe freneziei lirice, în care se vedește dublul accent, pe interioritatea pură și pe inspirația divină: *Sunt zile în care vine doar umbra mea acasă./ Se așază în locul meu la masă./ vorbește în locul meu cu prietenii la telefon./ iese în locul meu în grădina din spatele casei./ care e plină cu zilele de ieri./ Le udă în locul meu cu lacrimi, ca să nu se vestejească./ Umbra mea îmi scrie cărțile./ Tot ea îmi cară stropul de glorie în spinare./ Nimeni nu mă cunoaște mai bine ca umbra mea./ Nici măcar copiii mei nu-și dau seama/ că eu îi mângâi pe frunte seara./ înainte de culcare, ci ea./ Dacă n-ar fi îngerul păzitor./ umbra îngerului păzitor, mai precis./ nu mi-aș da seama nici eu./ Cum eu sunt păzit tot timpul de înger./ umbra mea e păzită tot timpul de umbra lui./ Uneori, umbra îngerului nu mai poate răbda/ și-i spune îngerului./ iar îngerul îmi spune mie./ În cele din urmă capăt curaj/ și-i spun umbrei mele așa:/ Să nu cumva să crezi că te voi lăsa să mori/ în locul meu!/ Nici să nu-ți treacă prin minte!/ Eu o să fiu cel care moare, nu tu, așa să știi!/ Măcar atât să fac și eu pentru mine! (Umbra mea)*

Visul și somnul sunt în egală măsură sensul unor mutații ale firescului, iar poetul, un inițiat în limbajul universal

al lor, leagă și dezleagă totul, mărturisindu-se în fața unei supreme instanțe – cititorul. Nicio teamă mascată, nici un gând ascuns, nicio inhibiție în fața porții deschise omului spre absolut. El chiar descoperă timpul, dar nu oricum, ci „explicit pentru această simbolistică a (pe)tregerii timpului în vreme și a vremii în timp” (Ioan Holban). El, poetul, nu face nedreptăți, chiar dacă timpul este, uneori, înșelător. Panaceu, cuvântul îl salvează, asigurându-i accesul duratei prin contrariul ei: *Nu-ți fie frică, e doar o altfel de seară./ în care mergi, ca în toate celelalte seri./ la culcare./ Numai că pe un pat de țărână./ cu capul pe o pernă de țărână./ învelit cu țărână./ Și că somnul acesta o să dureze/ mai mult ca oricând. Cam până la sfârșitul timpului./ Dar toate trec./ O să treacă și veșnicia!/ Și într-o dimineață o să auzi pe cineva de alături/ strigându-ți:/ Hai sus, în picioare!/ Scoală-te, putoare, că avem multă treabă de făcut!/ Tu o să deschizi cu mare greutate ochii/ și privind afară o să spui:/ Abia am apucat să dorm./ Cum de s-a făcut atât de repede ziua?! (După somn)*

Ordinea poemelor și misterul care le înconjoară sunt într-o permanentă interacțiune, în asigurarea raportului lor just cu întregul cărții. Pentru Ștefan Mitroi, limbajul nu este doar un mijloc de expresie și de comunicare, ci „este însăși ființa omului și a lumii, în care omul își face locașul său”. Pentru a evoca savoarea acestei poezii putem alege orice vers, oarecum în empatie cu acele surse și resurse cosmice și umane a căror revelație o rezervă „Masa cu trei picioare”: *Răsturnam mămăliga pe masă/ și așteptam să răsară luna./ ca să putem umple strachina/ cu lumina ei./ Întingeam pe rând cu mămăliga/ în strachină./ Sfânta Treime – deasupra./ Tata, mama și eu – la masă./ Printre picioarele mesei, picioarele noastre desculțe./ Mâncam, troieniți de liniște./ sub roțile Carului Mare./ rugându-ne în gând/ să nu ne mai săturăm niciodată!*

Planul confesiunilor lirice, la confluența cu cel al ardorilor spiritului, se concretizează prin forță expresiei, ca teme al întâmplărilor, fapțurilor și simțirilor fragile. Cuvânt încununat cu puterile cerului! Stil dublu, liric și de gând, inconfundabil: *Cerul face tot timpul/ un pas îndărăt/ ca să ne lase loc/ să creștem. (Îndărăt): Viața: un pui de somn!/ Adevăratul somn/ e după. (Pui de somn); Când mori/ nu trece doar timpul vieții tale/ trece tot timpul! (Tot timpul).* Sunt micropoeme cu inflexiuni aforistice, rod al sofianicului încorporat într-o relevantă prospețime. Semn că limitele gândirii umane sunt izbăvite de povara propriului adevăr, în căutarea eternului.

* Ștefan Mitroi, *Pregătiri de înviere*. Cuvânt însoțitor de Ioan Holban. Editura Junimea, Iași, 2020. Coperta I: grafică de Ștefan Călția.

Chenar liric

Nicolae Nistor

Bătrânețea uitată...

nu vei putea explica nimănui cum este bătrânețea decât lui Dumnezeu viața te-a uitat pe o câmpie cu multe mori de vânt aicea poți să nechezi ca un cal alergând vei deveni un nor cu două aripi și cine știe poate o mică bucurie pentru un copil care privește cerul plângând și vrea să zboare cu tine

Nostalgie

nu ți-am spus niciodată cum îmi împart spaimele din florile furate fiecare petală are nostalgia ei în mâna mea tremurândă ochii tăi parfumați plutesc iar eu alerg pe pământ reavăn să găsesc un loc care nu bălțește sperând la o primăvară cu tine

Amurguri insolite...

deseori cade amurgul din mine încerc să-l ating ca un copil care aleargă după zmeie îmi număr zilele care au soarele împărțit între iubire și ură suntem doi care se ceartă simbioți ajunși la un armistițiu care dorm prin rotație să mă apere!

Pământul care nu moare

Voi trăi două vieți a doua rostită de voi la zile mari când uitarea doarme uneori eu mă voi întâlni cu mine în zona zero vom face schimb de informații așa vom ști unul despre altul după noi ștafeta o vor duce alții Iar noi vom privi cum vor alerga ei vom aplauda sau vom plânge la câștig și înfrângeri ei vor ști că suntem acolo lămpile vor pălpâi în zilele de sărbătoare sau în zilele care cad din calendare ca o furtună sau o ușoară boare cu miros de lăcrămoare născute din pământul care nu moare

Recenzii

Florentin Popescu

Între două veșnicii

După șase volume de poezii (*Noaptea ploilor acide*, 2000; *Călător spre Crucea Sudului*, 2002; *Muntele din vis*, 2013; *Floarea de lotus*, 2016; *Toamna, ca o fregată*, 2017; *Cândva, în Arcadia*, 2019) Domnița Neaga revine în atenția publicului cu un nou florilegiu liric, menit să-i consolideze prestigiul scriitoricesc atât în județul de baștină, Teleorman cât și în arealul mai larg al literaturii române de azi.

Când un poet ajunge să-și publice al șaptelea volum, se presupune că acesta a acumulat deja o experiență, că și-a descoperit un anume drum pe care își poate fructifica talentul și-și poate defini cu exactitate universul de creație, cu toate liniile lui directoare, dar și cu unele firide, interioare, încă nedezvăluite ori prea puțin luminate până atunci.

Autoarea volumului de față, vizând acest obiectiv și-a conceput cartea aidoma unui singur poem, alcătuit din șase cânturi – tot atâtea ferestre deschise către interiorul gândirii și simțirii sale lirice.

Este interesant de observat că fiecare cânt, este purtător, la rândul-i de sugestii, de un fel de faruri călăuzitoare către „tematica” propusă cititorului. Și nu numai atât.

Făcând un exercițiu de „fixare”, de încadrare a cânturilor, parcurgându-le titlurile (fie și într-o repede ochire a sumarului), vom observa că ele însele, dacă

ar fi orânduite unul după altul, fără alte conotații (Nota bene! Titlurile cânturilor sunt formate din câte două versuri!) ar putea forma un poem în care se reflectă, aidoma razelor soarelui în oglinda limpede a unui lac, diagrafa întregului, mai exact spus a sentimentelor, frământărilor, neliniștilor poetei.

Primele două cânturi (*Aș dori să-ți mai pot fi/ Blând fior în zori de zi și Nu cred că mai are rost/ Să mă-ntrebi dacă am fost...*) propun o întoarcere în trecut, în propriile amintiri.

Și cum se întâmplă de cele mai multe ori, vremurile trecute apar încărcate de o anume aură. Este aura nostalgiei, nu doar pentru timpul care nu se va mai întoarce niciodată, ci și pentru clipele iubirii, venite atunci ca o binefacere pentru îndrăgostiți aflați într-un cadru adecvat sentimentelor, precum în *Floare de colț*, unde natura pare a da concretețe trăirilor: „Ne-am întâlnit pe marginea genunii./ Pe unde flori de colț topeau ninsoare./ Cuprinși în trupul tot de o dogoară/ Ce o purtam de la-nceputul lumii/ ... / Când ne-am trezit, era târzie iarna./ Ninsese mult, pământul era rece./ Ne minunam că nimeni nu mai trece./ Doar seara începuse să se cearnă...”

Mai toate poemele circumscrise primului Cânt poartă în ele un anume panteism, un moment în care natura este făcută părtaşă la trăirile subiecților. Iată

încă o mostră: „Clipa aceea, cât o veșnicie,/ trăită împreună./ mă însoțește pretutindeni;/ înlătură spini, defrișează hățșurile/ și-mi deschide cărarea/ spre lumi neumblate./ .../ Copacii, pădurea întreagă./ sub adierea vântului de seară./ îngână blând, ca pe un descântec./ clipa aceea, cât o veșnicie,/ trăită împreună.” (*O clipă*).

În cel de al doilea Cânt (*Nu cred că mai are rost/ Să mă-ntrebi dcă am fost...*) se produce, cum s-ar spune într-un limbaj mai puțin academic și mai puțin literar, o schimbare de macaz. Pentru prima oară întoarcerea în trecut, retrăirea amintirii, în plan mental cel puțin, se asociază cu o temă de stringentă actualitate până mai ieri: restricțiile impuse de pandemie, fiindcă într-un poem precum *Cântece uitate* se poate citi: „Toate cântecele copilăriei/ mi-au revenit în gând./ în lunile acestea/ „de arest preventiv la domiciliu”./ când stăm cu frica în suflet/ minuni așteptând./ Le îngân și mă văd copil/ prin curte, prin grădină, înconjurată de păsări, de flori./ de zumzetul albinelor/ din prisaca bunicului/ scăldată în vie lumină/ Cu tot zburciomul de acum./ le aud venind zgomotoase/ din vremuri/ și din locuri îndepărtate./ pe o aripă tristă de înger./ doar piele și oase.” (*Cântece uitate*).

Ca un pendant la primele trei, Cânturile IV-VI aduc o rază de lumină și speranță

sufletului bântuit de tristeți, de singurătate și de melancolie. Este ca și cum, să ni se permită comparația, după trecerea ploilor și a furtunii cerul s-ar însenina și pe orizonturile clar conturate s-ar desluși silueta unei păsări în zbor. Poate pasărea speranței, poate pasărea credinței că nimic nu este pierdut definitiv și clasat în trecut: „Mă-ntorc la tine, visul meu ales./ Tu îmi dai aripi, mă înalți în slavă!/ În somn, mi-apari de-o vreme, tot mai des./ Ca un vulcan e-aruncă-n slavă lavă...” (*Poarta*). Sau: „Mă rog la Tine, Steaua mea curată./ Fii călăuza-mi binecuvântată...” (*Cântul V, motto-ul*).

Poeta din această carte pare a fi o romantică întârziată și – curios! – haina nostalgiei, a evocării trecutului o prinde cel mai bine, fiindcă atunci când face pași timizi către o poezie socială cade într-un prozaism ce aduce mai degrabă a pamflet, a reportaj sau orice altceva decât poezie: „Acum despiciam firul în patruzeci și patru./ Căutam nod în papură orișicui/ Și nu vedem că dreptatea/ E răstăginită pe zid, într-un cui./ Asistăm la scenarii penibile./ Unii se umflă în pene, crezându-se zei./ Li știam că sunt mici, dar acum/ Ne-au convins cât sunt de mititei./ Aparținem unei epoci bizare./ Cu deviații ale spiritului/ Și ne minunăm cum nimic/ Nu mai aduce vreun folos nimănui.” (*Nihil sine Deo*). Într-adevăr, trăim cu toții într-o lume deabusolată și autoarea are dreptate – cel puțin prin afirmația din titlul poeziei.

Nu stă în măsura noastră să dăm lecții și sfaturi în materie de poezie, dar – cel puțin în calitate de cititori și iubitori ai ei! – ne permitem să-i sugerăm poetei o mai mare exigență în fața textelor încredințate tiparului și o autoevaluare a propriei creații, astfel încât în volumele viitoare să renunțe la unele versificări lipsite de fior și trăire autentică. De acolo n-ar mai fi decât un pas până la o mai exactă cristalizare a viziunii lirice. Să sperăm că scriitoarea nu va întârzia să-l facă.

Diana Dobrița Bâlea

Un salvator, Patrick, și o prietenă a copiilor

Autoarea Loredana Tuchilă, profesor de limba română, a avut inspirația să dea viață unui personaj literar plăcut, năzdrăvan, care să fie repede îndrăgit de copii, și a pornit la realizarea seriei **PATRICK ȘI PRIETENII**, în care acesta să fie protagonistul a cine știe câtor aventuri. Lui Patrick, căci despre el este vorba, îi descoperim portretul pe coperta a IV-a a ambelor cărți apărute până acum în această serie: „un câine samoyed care face cunoștință cu lumea, se miră, întreabă, obține răspunsuri, încearcă să pună în practică noile informații, învață să se descurce în situații neprevăzute. Chiar dacă uneori naivitatea lui este confundată cu ignoranța, curajul izvorât din iubirea față de ceilalți îl transformă în învingător, un adevărat erou”.

Prima carte a seriei (în România) este **Patrick și Crăciunul** este prima carte a seriei (în România), apoi, în același an, 2020, a apărut și cea de a doua, **Patrick și Dif**, ambele tipărite în ediție bilingvă română-franceză, română-germană și română-engleză. Este de remarcant eleganța cărților ca obiect, de la hârtia de foarte bună calitate și până la grafică (realizată de Mircea Eugen Moldovan) și ilustrații (Ionuț Mitrofan). Sunt povestiri didactice, care au menirea de a-i învăța pe copii, într-un mod cât se poate de atractiv, multe lucruri despre viață, despre natură, despre cum trebuie să se comporte cu ceilalți ființe, mai ales dacă acestea au nevoie (urgentă) de ajutor, fie că trăiesc pe pământ, în apă sau pe meleaguri pe care le pot descoperi la un moment dat. Prin intermediul faptelor personajului principal Patrick, Loredana Tuchilă le transmite

copiilor informații importante despre lumea în care trăiesc, îi convinge că trebuie să respecte mediul înconjurător cu tot ce conține acesta și le vorbește despre prietenie, despre compasiune, despre curaj, despre iubirea față de ființa de lângă ei, indiferent ce fel de trăsături fizice și morale ar avea aceasta. Limbajul folosit de autoare este accesibil vârștelor cărora li se adresează, dar nu pot să nu remarce o seamă de unități lexicale menite să îmbogățească vocabularul copiilor, ceea ce sporește calitatea textului și utilitatea lecturii. De asemenea, intenția autoarei este și aceea de a veni în sprijinul părinților și al dascălilor oferind copiilor un model exemplar de bune maniere. Exprimarea în termeni politicoși îndeosebi a personajului central – „scuze”, „pardon”, „ați putea să mă ajutați”, „bună” (formă de salut) – are rolul de a contribui la educarea copilului, pentru ca aceste adresări, în timp, să devină automatisme. Copiii au nevoie de modele și Loredana Tuchilă, cadru didactic, știe foarte bine acest lucru.

Dacă în prima aventură, „Patrick și Crăciunul”, câinele samoyed ajunge la Polul Nord unde are misiunea de a-l salva pe însuși Crăciunul anului 2019, astfel încât acesta să ajungă la milioanele de copii care îl așteptau nerăbdători în întreaga lume, în cea de a doua, lucrurile se complică puțin. „Patrick și Dif” este povestea emoționantă a salvării unui delfin, Dif, eșuat pe malul mării. Totul pornește de la faptul că Patrick, câinele samoyed în vârstă de zece luni, un „copil” adică, însetat în plină noapte, nu vrea să-și trezească „noua familie” cu „modul zgomotos în care bea el apă” – a nu vrea să deranjeze este un

alt semn de bună educație – și, nemaiputând să doarmă, „simte că adierile nopții se transformă într-un fel de chemare”. Cum să rămână indiferentă o ființă dornică de aventură și, în plus, cu simțul responsabilității în plină dezvoltare? Dacă era chemat, pentru el însemna datorie curată, cineva se afla în pericol și avea nevoie de ajutorul lui. Folosindu-se de inteligența sa ascuțită și, desigur, de anumite „șmecherii” exersate cu alte ocazii, ajunge pe malul mării unde, întineric fiind, se izbește de ceva care se dovedește repede a fi o ființă. Constatând că aceasta este un pește imens, își închipuie că e o balenă și pentru el devine evident că salvarea implică urgenta întoarcere a acesteia în apă, unde este habitatul său natural. Știe că pierderea timpului ar putea duce la moartea peștelui. Cunoștințele pe care le are din lecturile alături de prietenul său uman Ionuț îl ajută acum să facă un plan de salvare. Dialogul cu peștii care apar aproape de mal este menit să ofere micilor cititori multe informații despre anatomia delfinului, despre funcțiile organismului acestuia și chiar despre psihologia lui, despre marea, flux și reflux, despre organizarea grupurilor de delfini etc.

În stilul său accesibil și elevat totodată, autoarea relevă importanța cunoștințelor în viața oricui. Într-o situație limită ca aceasta, cunoștințele pot face diferența între viață și moarte. Și nu doar cunoștințele, ci și bunătatea, generozitatea, disponibilitatea sufletească. Pe de altă parte, autoarea evidențiază rolul relațiilor sociale, de prietenie, de întraajutorare etc. în viața oamenilor. Induce prichindeilor ideea că omul nu poate trăi singur și nu poate găsi

fericirea în sine însuși, ci numai în relație cu ceilalți, cu aceia pe care ei îi iubesc, îi prețuiesc și îi respectă, dar și cu aceia care, întâmplător sau nu, au nevoie de responsabilitatea, de prietenia, de empatia, de curajul și de capacitatea lor de a ajuta. Simplificând lucrurile, putem spune că micii școlari vor rămâne cu două imperative după lectura cărții „Patrick și Dif”: cititul este extrem de important pentru că furnizează multe informații utile, poate chiar vitale, și necesitatea de a fi mereu un copil bun, implicat, prietenos, curajos.

Astăzi, când până și desenele animate au în centru eroi careucid, care au ambiția de a domina lumea și lumile, care și-au pierdut în totalitate umanitatea, această serie, **PATRICK ȘI PRIETENII**, vine să întrerupă această direcție greșită de educare a copiilor și să-i reorienteze, să-i ajute să descopere frumosul din ei înșiși, ca și din sufletele celorlalți, să-i îndemne către reflecție, să-i facă să-și pună întrebări și să aibă răspunsuri, să le stimuleze omenia și dorința de cunoaștere. Sperăm că această serie va continua, spre binele micilor „prietenii” care vor ajunge să-i pătrundă tainele. E stringentă nevoie de asemenea cărți!

Meridiane literare

José Amador Martín Sánchez

Poeme din Salamanca

José Amador Martín Sánchez (Elgoibar, Guipúzcoa, Spania 1951) este un poet, profesor și fotograf spaniol care trăiește în Salamanca. A publicat volumele *Salamanca. Ciudad Interior* (fotografie, 2015); *Salamanca. Amor a primeravista* (fotografie și poezie, 2017); *Mi Salamanca* (poezie, 2018), în colaborare cu scriitorul brazilian David de Medeiros Leite; *Ciudad Interior* (poezie, 2019); *Inventario de ti* (poezie, 2019); *Salamanca, Elogio de la Luz* (fotografie și texte, 2021). A primit premiile de poezie „Guadiana”, Ciudad Real; „Pit de Roure”, Palma de Mallorca; „Lodosa”, Navarra; „La Bufanda”, Madrid; „Trascacho”, Valdepeñas; „Poeta Ante la Cruz”, 2010, Salamanca. A colaborat cu revistele *Alamo*, *Artesa*, *Zurguén*, *Base 6*, *Callejón del Cato*, *Diario de León*, *Mantxa*, *Río Arga*, *Metaforología*. Este fondator al grupului poetic și al revistei *Base 6*, împreună cu Anibal Núñez, M. Carmen de Celis și Jaime Siles. Este director și creator al revistei de poezie „Zurguén” din Salamanca și autor al volumului de Poezie *Ciudad X* (1975), împreună cu José Diego și José Luis Matilla. A participat, începând din 2014, la edițiile anuale ale evenimentului literar *Encuentros de Poesía Iberoamericana* și este membru al consiliului consultativ. Poezii ale sale s-au publicat în Croația, Italia, România.

Cânt invizibil

Cobori în lumina dimineții,
peste pacea tăcută
a acestui oraș perfect încoronat de raze,
când lumina străbate,
în tăcere, străzile singuratiche.

Este lumina care mângâie,
lumina care este muzică,
lumina care arată în suflete
structura perpetuă a clipei.

Este infinitudinea unui cosmos,
care se rotește cu accentul său elevat,
în armonia universală a sferelor.

Sufletul își recapătă din uitare
versurile senine,
dorințele sufletului
în care persistă visul,
în care întreaga frumusețe ne pândește.

Timpul își părăsește odihna,
când ajunge să fie un plânset trist,
frumusețe înșelătoare
sentiment laș al gloriei.

Dar când își recapătă memoria
sub aerul fastuos al luminii
și al muzicii cerești,
este aerul nou
cu care se armonizează și se bucură
de fericire divină.

Toate simțurile mele
ard în această pădure
de bolți întreșute de timp,
ca o forță interioară,
ca un cânt invizibil
a unei cascade de lumină
care ne înalță până la limitele zilei.

Blânde ca zorii
strălucesc cețuri tăcute,
urme de rouă vizibile
doar în calmul
păcii interioare a Cuvântului,
atunci când cuvântul este lumină,
calm senin
al unei grădini de piatră încoronate
în simfonia grandioasă, în filigran,
în murmurul aurit care te cuprinde
în îmbrățișarea, infinită, a amiezii.

Amintirea supraviețuiește în oraș...

Amintirea supraviețuiește în oraș,
în acei pași care-l străbat mereu,
în ruina în care se înalță,
în lumina care o transformă în armonie.

Străbătându-l simțindu-l
în cotloanele vânturilor
în parcurile, pe care, fără chiar să le știm
le iubim în visul arborilor.

Prin pereții zugrăviți și prin chipuri
suntem părtași la o devenire a umbrelor,
la fel în cer, cu fiecare apus de soare ce durează aici
cu însemnele supraviețuirii.

Suntem martori ai îmbrățișărilor și amurgurilor
de ploii și de sori. Ai timpului care trece
ca și cum nimic nu se va întâmpla
în amintirea și în uitările a tot ceea ce am fost.

Lumina de primăvară și orașul

Lumina urcă până la soare printre arborii de stele
Transparentele amiezii ajung la ochii tăi
piatra pune o picătură de aur în peisaj
și întregul oraș este liniște și mișcare.

Suntem o clipă în spațiu
o umbră în timp, floare în amintire
în timp ce cuvântul reține un gând
pe care l-am trimis spre tine, în albiile însetate ale
orelor.

În spatele lumii simt
adierile străzii, pașii cufundându-se în supraviețuirea
cenușie
care se ascunde în adânciturile tăcerii
și orașul rămâne extaziat de lumină, extaziat de tine.

Copacii proaspăt iubiți de ploaie
desenați în orizontul albastru al amiezii
urcă înspre grădina soarelui, înspre tine
în minunile eterne ale unei singure libertăți.

Prezentare și traducere din spaniolă
de Elena Liliانا Popescu

Revista revistelor

MRP, în actualitate

■ **Contestarea lui Arghezi.** Într-un articol din revista „Litere” (nr. 5/2021), Petruța Stan (profesoară la Vălenii de Munte, cu doctoratul luat în 2017, sub îndrumarea acad. Eugen Simion, la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, cu o teză despre diaristul Miron Radu Paraschivescu), revine asupra lui MRP, oprindu-se acum la gazetarul care... l-a contestat pe Tudor Arghezi. La reapariția „Biletelor de papagal”, într-o nouă serie, nu se știe din ce motive, ne asigură eseista, MRP s-ar fi recunoscut în portretul omului de presă lipsit de deontologie profesională, zugrăvit în articolul „Spectacolul continuă neîntrerupt” (28 ian. 1945), și răspunde prin articolul „Un impostor: Tudor Arghezi”, din ziarul „România liberă” (21 febr. 1945), pe un ton de o rară virulență. În „Jurnalul unui cobai”, MRP face însă despre Arghezi mențiuni care trec de la un sentiment de respingere (1 apr. 1941) la o stare de abandonare a înverșunării (17 ian. 1942), ori la indicarea doar ca element de referință (27 iul. 1945). Curios că, la încununarea cu premii naționale a poetului Tudor Arghezi și a prozatoarei Hortensia Papadat-Bengescu, scrie în „Contemporanul” articolul „Săptămâna culturii” (2 oct. 1946), apreciind că se încheia un ciclu din cultura noastră care a găsit în ea însăși forța „de a mai păstra, în miezul ei, sămburele de viață, ce poate rodi încă într-un teren renăscut”, deși într-o consemnare de jurnal fusese cu totul caustic, dacă nu chiar ranchiunos: „Cu Arghezi, avem un caz de stabilizare a balanței la cota mediocrității.” (11 aug. 1945).

■ **Cazul M.R.P.** Sub acest titlu, în revista „Expres cultural” (nr. 6/2021), criticul Ioan Adam publică o consistentă cronică la volumul „Miron Radu Paraschivescu”, publicat recent de Ana Dobre la Editura Academiei (autoarea, profesoară la Alexandria, și-a luat doctoratul în 2010, tot sub îndrumarea acad. Eugen Simion și tot la Institutul de Istorie și Teorie Literară „G. Călinescu”, cu o teză despre viața și opera lui Miron Radu Paraschivescu, pe care a publicat-o apoi, în două ediții, sub titlul „Miron Radu Paraschivescu – eternul eretic”; acum punând, prin restructurare, mult mai bine accentele). Ioan Adam apreciază că, sub un titlu „neutru, rece, fără artificii metaforice”, Ana Dobre publică „un masiv studiu de caz” - și analizează cartea microscopic, insistând suficient asupra paginilor rezervate etapelor de viață și de creație ale lui MRP (cum o face, de pildă, cu momentul descoperirii lui Marin Preda, căruia i-a publicat în ziarul „Timpul” prima proză, „Părlitul”, punând totodată o întrebare malițioasă: „Dar mă întreb, îi era greu unui om cu lecturi să observe talentul?”). Concluzia cronicii: „Reconstituind diagrama unui destin sinuos și contradictoriu, Ana Dobre a oferit cartea de care M.R.P. avea de mult nevoie. Mai trebuie făcut încă un pas: o ediție critică a scrierilor sale. Întreprindere dificilă, energofagă, pentru care Ana Dobre este omul cel mai potrivit.”

■ **Despre inconformism.** Comentariul lui Gheorghe Grigurcu, „De la un inconformism la altul”, din revista „Cafeneaua literară” (nr. 7/2021), identic cu cel apărut în „România literară” (nr. 1/2021), se vrea o cronică la volumul Anei Dobre, „Miron Radu Paraschivescu” (Ed. Academiei Române, 2020), dar este mai degrabă un scurt eseu despre inconformismul lui MRP, pe care l-a văzut în diverse ocazii și căruia îi remarcă buna intuiție și generozitatea cu care a introdus în lumea literară o seamă de scriitori tineri, dar și postura de inconformist politic, neîmpinsă până la ultimele consecințe, însă suficient de perceptibilă. Evident, criticul își selectează o serie de exemple din cartea de la care pornește, divagând apoi pe marginea lor. Totuși, ne asigură că Ana Dobre „nu omite nici bizariile comportamentale ale lui MRP, labilitățile sale ilustrând inclusiv acte contradictorii, posibil efect al bolii de care suferea, epilepsia temporală, cu manifestări psihice”. Și se oprește în continuare la „atac dur, nedrept”, împotriva antologiei „Poezia română modernă”, alcătuită de Nicolae Manolescu, cum aduce în discuție și „contestarea frenetică a lui Arghezi, din 1945, decretat «nul și avorton»”. În fine, îl taxează pe MRP drept „o victimă expresivă a epocii, ca și a propriei sale condiții, ambele maladive”. Despre Ana Dobre spune însă că „ne oferă o voluminoasă, minuțioasă, întru totul meritorie cercetare consacrată autorului *Cinticilor țigănești*”. Ceea ce nu-i puțin deloc.

E. St. Caligraf

Domnule Jean-Jacques Askenasy, constat din declarațiile dumneavoastră că faceți referire la Roșiorii de Vede. Aici s-a născut tatăl dumneavoastră, deși, din biografia publică nu aflăm acest amănunt. Jean-Jacques Askenasy

Într-adevăr, tatăl meu s-a născut în Roșiorii de Vede, în anul 1903. Îl chema Marcel Eskenasy, pe tatăl lui (cred) îl chema Iacob, iar pe mama sa o chema Matilda (nu-mi amintesc numele ei de familie). Tata nu a avut voie să ia certificatul de naștere cu el, la plecarea în Israel. Cred că părinții mamei lui (Matilda) aveau o foarte modestă prăvălie de textile (undeva în Roșiorii de Vede, nu știu unde). Din povestirile bunicii mele Matilda, am aflat despre copilăria tatălui meu. Autoritar de mic, conducea o grupă de 5-6 copii, care-l ascultau, aveau ca punct de întâlnire spatele casei lui. Bunica spunea că era „ștrengar” și într-una din zilele de vară, găsind un car cu boi nu departe de casă, și-a încărcat banda de copii și a pornit-o spre râul Vede. Prin această faptă, s-a făcut cunoscut. În 1912 – 1913, s-au mutat din Roșiorii de Vede la Craiova, pentru ca fratele cel mare, Mișu, să se înscrie la liceu. Familia se compunea din părinții Iacob și Matilda, 4 băieți: Mișu, Marcel, Meir, Raphael și o fată, Sarica.

Acest fel de a fi, autoritar, s-a răsfărat și în modul de a se comporta cu dumneavoastră, din postura de tată?

În 1938, când am venit în România, Hitler ținea discursurile din München și era foarte clar că urma să invadeze Franța. Părinții mei au părăsit Parisul, ca eu să trăiesc. S-au întors acasă, la Craiova, unde erau rudele tatălui meu. Mama venea dintr-o familie bulgară, în care se vorbea bulgara și ladino (limbă sefardă, cunoscută și sub numele de iudeo-spaniolă). În familia tatei, din Oltenia, se vorbea doar românește. Ei s-au căsătorit la Sofia, unde m-am născut (la 13 noiembrie 1929). Când creierul meu mi-a permis să-l cunosc, am realizat personalitatea sa, energia care emana din inteligența sa. Îi plăcea să citească. Vorbea, citea și scria în afara limbii române, franceza, ladino și bulgara.

Tatăl meu era, ca și mine, agnostic. Nu cred însă că el mi-a impus agnosticismul. Faptul că am știut de la o vârstă foarte fragedă că am să mă dedic medicinei, mi-a orientat decisiv interesele. De la 13 ani, am avut un laborator de chimie în casă, unde mai dădeam foc la căte o mobilă și mai ieșea scandal. Eram atât de sigur de calea pe care urma să merg!

Mama era o ființă blajină, tata era cel care gândea și lua decizii pentru toată familia, mama l-a iubit și a avut încredere

în el. El nu m-a sărutat, nici nu m-a îmbrățișat vreodată. O singură dată, când i-am adus un premiu, care i-a făcut plăcere, mi-a tras o palmă peste ceafă. Acesta a fost gestul lui de maximă tandrețe. Maniera lui de-a trata lucrurile este reflectată într-un episod de când aveam mai puțin de cinci ani. Eram încă la Paris și voiam să învăț să merg pe bicicletă. A stat cu mine o zi, două, trei, iar când a avut senzația că îmi place să mă sprijinesc și să alerge lângă mine, m-a dus pe vârful unui deal, mi-a făcut vânt și m-a lăsat singur. Atunci am învățat să merg pe bicicletă. Tot așa m-a învățat să înot, aruncându-mă în mijlocul unui bazin adânc. El s-a ocupat de comerț de mare anvergură. Familia Eskenasy, în Craiova,

„numerus clausus și numerus nullus” în educația și profesiunile evreilor. În ziua de 9 septembrie, a intrat în clasa în care mă aflam „pedagogul Tricolor”, numit astfel deoarece avea întotdeauna în mână un baston învelit în tricolorul românesc și a spus: *În această clasă este o liftă păgână! Să se scoale în picioare „Eskinasu”!* M-am sculat, m-a luat de guler, m-a dus în ultima bancă de lângă perete, a dat ordin colegilor care ocupau banca din dreapta și dinaintea mea să se mute, pentru a izola lifta și a plecat din clasă. A doua zi, am fost exmatriculat și mi s-a interzis să mai vin la Colegiu. Aceste fapte m-au marcat puternic.

Jean-Jacques Askenasy, fiul lui Marcel, născut în Roșiorii de Vede, și al Roziei, „Miss Sofia”, născută la Sofia / Plevna (Bulgaria) este academician, cercetător și medic, un pionier al studiului terapilor somnului, format la școala românească de neurologie a savantului Gheorghe Marinescu. Membru de onoare al Academiei Române, membru al Academiei de Științe Medicale a României și membru al Academiei Oamenilor de Știință.

S-a născut în 1929, în Bulgaria, a studiat și s-a afirmat în România și a emigrat în Israel (1972). A urmat cursurile Facultății de Medicină din Cluj. Studiile le finalizează în 1954 cu titlul de Doctor în Medicină. Se specializează în domeniul neurologiei, lucrând în Institutul de Specialitate al Academiei Române. Aprecierea de care s-a bucurat l-a promovat ca șef al serviciului de neurologie al spitalului CFR II din București, obținând în 1972 și titlul de Doctor în Științe din partea Universității București.

În Israel, a început cu activități de voluntariat în zone defavorizate. Era recunoscut drept un medic ilustru al situațiilor de criză. Își desăvârșește cercetările în domeniul neuroștiinței. Meritele sale au fost recunoscute și a fost numit director al Centrului de Medicină a Somnului de pe lângă Centrul Medical Sheba. Organizează cursuri de medicină a somnului, la Universitatea din Tel-Aviv. Faima sa este direct proporțională cu meritele profesionale, care îi deschid o cale academică de necontestat: în 1986, este numit profesor-invitat la Clinica Charcot a Universității Pierre et Marie Curie din Paris și i se atribuie prestigioasa medalie Pierre Castaigne, ocazie cu care este primit ca membru de onoare al Societății franceze de Neurologie; iar în 1995 predă la catedra Clinicii de Neurologie a Facultății de Medicină Sackler.

Autor a 30 de cărți, 22 de capitole în cărți, 103 articole științifice din domeniul Neurologiei și Medicinii Somnului, 212 participări active la congrese naționale și internaționale.

avea trei ramuri: cerealiștii, textiliștii și bancherii. Textiliștii erau cei patru frați: Mișu, Marcel, Meir și Rafael. Marcel, tatăl meu, s-a impus în comerțul de mare en gros, cumpărând trenuri întregi de textile înainte de a fi formate în țara de baștină, pe care le vindea înainte de sosire.

În 1940, la numai 11 ani, ați trăit drama exmatriculării din școală, pentru că erați evreu.

Tata a decis ca unicul său fiu său să primească o educație bună, deci m-a înscris în clasa I a celui mai important liceu din Craiova, Colegiul Național „Carol I”. La o lună după începerea cursurilor, în anul 1940 decretul de lege 1220, semnat de prim ministrul Ion Gigurtu și de ministrul Justiției Ion Gruia, definea pe evrei ca rasă inferioară, interzicea căsătoriile cu persoane de sânge evreiesc și impunea

Când am revenit, după aproape 5 ani în aceeași clasă, la Colegiul Național „Carol I”, în aceeași serie A, și nu în seria B sau C, mulți dintre colegi erau cei pe care-i părăsisem, singura diferență era că în clasă eram doi evrei: Mihai, băiatul avocatului Foreanu, și eu. După prima bătaie, Mihai a fost retras de la școală. În ziua când m-am reîntors acasă cu fața plină de sânge și cu haina ruptă, mama a intrat într-o panică groaznică și a început să strige „*Îmi omoară copilul! Scoate-l de la școala asta! Uite în ce hal e! Ce facem cu el!*”. Tata m-a luat în baie, încă îmi curgea sânge din nas, mi-a tras două palme și mi-a spus: „*Ai să înveți box și jiu-jitsu, ai să înveți să te bați și o să faci școala până la sfârșit, ai să-ți iei bacalaureatul la acest liceu!*”

Anii 1941 – 1945 m-au transformat. Am încetat să mai fiu la fel ca toți băieții, deși vorbeam româna literară, intram cu

prietenii la biserică să ascult liturgia și corul, că-mi plăcea și Duminica era ziua mea de odihnă. Singurul lucru care deosebea familia noastră de a celorlalți era că măicuța mea vorbea cu un puternic accent bulgăresc. Eu însă, nu mai eram cel din clasa I a Colegiului Național Carol I, devenisem evreul clasei a V-a devenit și el Colegiul Național Nicolae Bălcescu. Mă priveam în oglindă și deși eram printre băieții arătoși din clasă, mi se părea că aveam nasul mai lung și puțin coroiat și mi se părea că vorbesc mai cântat decât ceilalți, deși nu știam Ydiș. Se prea poate chiar că pe dinafară eram același dar înăuntru realitatea mă transformase în cine sunt.

Din această sumă de descrieri și întâmplări, părinții dvs., un tată născut la Roșiorii de Vede, mutat cu familia la Craiova, și o mamă născută la Plevna, în Bulgaria, au fost cei ce v-au sprijinit. Cât datorati acestora din ceea ce sunteți astăzi?

Părinților mei le datorez totul, măicuței, care m-a născut, îi datorez creierul care mi-a permis să învăț, să-mi însușesc educațiile celor 6 ani de-acasă, cele învățate la școlile primare din Franța și România, să-mi trăiesc cu luciditatea perioadele critice ale tinereții. Mama mea, „Miss Sofia în tinerețe ei”, și-a vândut paltonul de astrahan, inelul cu diamant și verigheta, pentru a plăti taxele universitare, care mi-au fost fixate de comitetul de partid al facultății, în scopul de fi obligat să întrerup studiile, datorită proastei mele origini sociale.

Tatăl dumneavoastră povestea despre locurile natale? Își mai amintea de orașul în care și-a petrecut primii ani ai copilăriei?

Tatăl meu a iubit România, în ciuda axiomei pronunțate de reputatul filosof Nae Ionescu: „Un evreu poate fi un român bun dar niciodată un român”, tatăl meu a fost un român neaoș. Scurt timp după plecarea sa în Israel, convins, cum i se spusese, că unicul său fiu, adică eu, voi pleca a doua zi, această zi a durat 12 ani (Până la 31 octombrie 1972, orele 20 și 7 minute). Îmi scria des. În dosarul meu de securitate, însă, din scrisorile trimise și interceptate, erau pomenite numai numele proprii ale celor de care se interesa, pentru a fi urmăriți și nimic despre dorul de meleagurile, unde-și petrecuse viața. Îmi scria: „Mi-e dor de Vede și de Olt, de Dunăre și Jiu”.

După ce a fost pensionat în România, odată ajuns în Israel, a reînceput să lucreze ca expert contabil, până s-a îmbolnăvit și a plecat dintre noi, la 75 de ani. Când am ajuns în Israel am mai apucat să fiu cu el încă 6 ani. Când era trist îmi spunea: „mi-e dor de un taraf, de-un scripcar și de-un pahar de Murfatlar”.

Azi există în Israel trei generații de medici specialiști ale familiei mele: eu, fiul meu Nadir și nepotul meu Enoș (Enoș, în limba română, înseamnă „Uman”). Ce deosebește cele trei generații ale familiei mele sunt limba maternă și cultura, primele două generații au ca limbă maternă și cultură română, cea de-a treia generație are ca limbă maternă ebraica iar cultura este iudaică. De sărbătorile de bal mascat (Purim), eu și soția mea Rita, apărăm îmbrăcați în portul tradițional românesc, nepotul însă, în port beduin.

Interviu realizat de **Gabriel Argeșeanu**

Marcel Eskenasy, tatăl lui Jean-Jacques

Jean-Jacques copil, împreună cu părinții, Rozia și Marcel, la Paris

Jean-Jacques împreună cu Matilda, bunica din partea tatălui

Marcel Eskenasy și fiul său, Jean-Jacques